

Technická univerzita v Liberci

**FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A
PEDAGOGICKÁ**

Katedra: geografie
Studijní program: Geografie
Studijní obor (kombinace): Aplikovaná geografie

**HODNOCENÍ SÍDELNÍ STRUKTURY
A TYPOLOGIE ZÁSTAVBY ÚZEMÍ
JIZERSKÝCH HOR**

**EVELUATION OF RESIDENTIAL STRUCTURE
AND TYPOLOGY OF BUILT UP LAND OF JIZERA
MOUTAIN**

Bakalářská práce: 2010-FP-KGE-20 na KGE v roce 2010

Autor:
Petr KOBLIHA

Podpis:

Adresa:
Sněžná 30
407 46, Krásná Lípa

Vedoucí práce:
Konzultant:

Mgr. Viola Dítětová
Ing. arch. Jana Mejzrová

Počet

| stran | grafů | obrázků | tabulek | pramenů | příloh |
|-------|-------|---------|---------|---------|--------|
| 58 | 15 | 9 | 4 | 28 | 7 |

V Liberci dne: 21. dubna 2010

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne: 21. 04. 2010

Petr Kobliha

Poděkování

Na tomto místě bych rád vyjádřil poděkování své vedoucí práce Mgr. Viole Dítětové za odborné vedení, cenné rady a připomínky při tvorbě mé bakalářské práce. Dále bych rád poděkoval své konzultantce Ing. arch. Janě Mejzrové za ochotu a cenné rady. Poděkování patří také panu Kutnarovi za ochotu a informace, obecnímu úřadu v Bedřichově a Josefově Dole za poskytnutí informací a všem dotázaným při tvorbě dotazníkového šetření.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá hodnocením sídelní struktury a typologií zástavby na území Jizerských hor. Dělí se na část teoretickou a část praktickou. Teoretická část se zabývá poznatky územního plánování a humánní geografie. Praktická část vychází především z terénního průzkumu daného území. Snahou bylo poukázat na vývoj osidlování území Jizerských hor a zároveň porovnat vývoj, odlišné prvky a vnímání obyvatel jednotlivých zkoumaných obcí.

Klíčová slova:

Katastrální území, kvalita bydlení, charakter zástavby, typologie zástavby, lidová architektura

Diese Bachelorarbeit beschäftigt sich mit der Bewertung der Siedlungsstruktur und mit der Bebauungstypologie im Isergebirge. Sie wird auf den theoretischen und den praktischen Teil gegliedert. Der theoretische Teil beschäftigt sich mit den Erkenntnissen der Landschaftsplanung und der Humangeografie. Der praktische Teil geht vor allem von der Terrainuntersuchung des gegebenen Gebiets. Das Streben war auf die Besiedelungsentwicklung auf dem Isergebirgegelände hinzuweisen und gleichzeitig die Entwicklung, die unterschiedlichen Elemente und die Wahrnehmung der einzelnen Gemeinden zu vergleichen.

Die Stichwörter

Das Katastralgebiet, die Wohnungswesenqualität, der Bebauungscharakter, die Bebauungstypologie, die Volksarchitektur

This Bachelor thesis deals with the examination of settlement structure and the typology of built-up areas of the Jizera Mountains. The thesis consists of two major parts - a theoretical and practical part. The theoretical section provides the reader with a basic insight into the fields of landscape planning and human geography. The practical section primarily draws on the results of field research into the particular urban areas. The aim of this work is to present the development

of the settlement of the Jizera Mountains area. Thus, the settlement structures of the individual municipalities in the region are compared from various perspectives.

Key words:

Land-registered area, habitation quality, character of build-up area, typology of build-up area, folk architecture

Obsah

| | |
|--|----|
| Použité zkratky | 1 |
| 1. Úvod | 2 |
| 2. Cíle | 3 |
| 3. Metodika..... | 4 |
| 4. Stručná charakteristika území Jizerských hor | 5 |
| 5. Vývoj osidlování Jizerských hor | 6 |
| 5.1 Osidlování centrální části Jizerských hor | 7 |
| 5.2 Historie Josefova Dolu..... | 9 |
| 5.3 Historie Bedřichova | 11 |
| 5.4 Historické mapy jako podklad při studiu změn v krajině | 13 |
| 5.5 Faktory rozmístění obyvatelstva | 16 |
| 6. Charakteristika venkovského prostoru | 17 |
| 7. Sídelní struktura..... | 20 |
| 7.1 Údolní lánová vesnice..... | 20 |
| 8. Prostorová struktura..... | 23 |
| 8.1 Fyzická struktura obce Bedřichov | 23 |
| 8.2 Funkční uspořádání obce Bedřichov..... | 24 |
| 8.3 Sociální struktura obce Bedřichov | 26 |
| 8.4 Fyzická struktura obce Josefův Důl..... | 26 |
| 8.5 Funkční uspořádání obce Josefův Důl | 27 |
| 8.6 Sociální struktura obce Josefův Důl | 31 |
| 9. Formy a typy zástavby..... | 32 |

| | |
|--|----|
| 9.1 Lidová architektura na území Jizerských hor | 32 |
| 9.2 Rodinné domy | 36 |
| 9.3 Bytové domy | 36 |
| 9.4 Bytový fond v obci Bedřichov | 37 |
| 9.5 Bytový fond v obci Josefův Důl | 38 |
| 9.6 Regulativy změn v krajině | 39 |
| 9.7 Základní podmínky lokalizace ploch k bydlení | 40 |
| 9.8 Typologie forem zástavby | 41 |
| 10. Limity a překážky rozvoje obytné zástavby | 43 |
| 10.1 Limity ochrany přírody a krajiny | 44 |
| 10.2 Dopravní a technické limity | 44 |
| 10.3 Ochranná pásma funkčních ploch | 44 |
| 11. Výsledky dotazníkového šetření | 47 |
| 11.1 Výsledky dotazníkového šetření v obci Bedřichov | 47 |
| 11.2 Výsledky dotazníkového šetření v obci Josefův Důl | 51 |
| 12. Závěr | 55 |
| 13. Zdroje | 57 |

Seznam obrázků a tabulek

| | |
|---|----|
| OBR. 1 STARÁ MAPA BEDŘICHOVA..... | 15 |
| OBR. 2 STARÁ MAPA JOSEFOVA DOLU | 16 |
| OBR. 3 UKÁZKA STRUKTURY ÚDOLNÍ LÁNOVÉ VESNICE..... | 21 |
| OBR. 4 OBEC BEDŘICHOV | 22 |
| OBR. 5 FUNKČNÍ PLOCHY OBCE BEDŘICHOV | 25 |
| OBR. 6 FUNKČNÍ PLOCHY OBCE JOSEFŮV DŮL | 30 |
| OBR. 7 JIZERSKOHORSKÝ LIDOVÝ DŮM | 33 |
| OBR. 8 LIMITY BYTOVÉ VÝSTAVBY V OBCI BEDŘICHOV | 45 |
| OBR. 9 LIMITY BYTOVÉ VÝSTAVBY JOSEFOVA DOLU | 46 |
| | |
| TABULKA 1: VÝVOJ POČTU TBO V JOSEFOVĚ DOLE | 10 |
| TABULKA 2 VÝVOJ POČTU TBO V BEDŘICHOVĚ | 12 |
| TABULKA 3 VÝVOJ VE VÝSTAVBĚ TRVALE OBYDLENÝCH DOMŮ V OBCI BEDŘICHOV..... | 37 |
| TABULKA 4 VÝVOJ VE VÝSTAVBĚ TRVALE OBYDLENÝCH DOMŮ V OBCI JOSEFŮV DŮL | 38 |

Použité zkratky

CR – cestovní ruch

ČR – Česká republika

CHKO – Chráněná krajinná oblast

JH – Jizerské hory

LK – Liberecký kraj

PUPFL – pozemky určené k plnění funkcí lesa

RP – regulační plán

SLBD – sčítání lidu, bytů a domů

TBO – trvale bydlící obyvatelé

ÚAP – územně analytické podklady

ÚP – územní plán

ÚSES – územní systém ekologické stability

ŽP – životní prostředí

1. Úvod

V první části práce, která řeší sídelní strukturu a typologii zástavby území Jizerských hor, se zaměříme na historický vývoj osidlování. Dále se zaměříme na jednotlivé obce a zde zhodnotíme jejich vývoj, charakter osídlení a typologii zástavby. Další část se věnuje limitům a překážkám rozvoje obytné zástavby, funkcím a využití zastavěných ploch. Konec práce se věnuje především výsledkům dotazníkového šetření a poukazuje na rozdílné vnímání obyvatel v jednotlivých zkoumaných obcích.

2. Cíle

Jedním z cílů této bakalářské práce bylo vytvořit stručný přehled postupného osidlování na území Jizerských hor, především jsem se ale zaměřil na vývoj a faktory, které určovaly rozmístění osídlení ve dvou mnou vybraných obcích.

Dalším cílem bylo zmapovat a stručně charakterizovat venkovský prostor, určit jevy, které spoluvytvářely a dotvářely dnešní kulturní krajinu Jizerských hor. V další části jsem se zaměřil na určení sídelní struktury, již jsem popsal u jednotlivých obcí.

Na základě terénního průzkumu bylo cílem určit prostorovou strukturu a popsat jednotlivé struktury, tak jak jsou ve sledovaných obcích vymezeny (fyzická, funkční a sociální). Dále pak bylo jedním z cílů zjistit formy zástavby a typy zástavby, které se nacházejí na území daných obcí.

Následně jsem určil limity a překážky rozvoje obytné zástavby a zjistit funkce a využití jednotlivých zastavěných ploch.

Na závěr bylo provedeno dotazníkové šetření o vnímání rekreačních objektů a nové bytové zástavby obyvateli, na jehož základě jsem vytvořil vyhodnocení výsledku z něho vyplývajících. Ze získaných informací jsem vytvořil tematické mapy v prostředí programu ArcGis 9.3 ESRI.

3. Metodika

Před samotným zahájením psaní mé bakalářské práce předcházelo shánění odborné literatury, kterou jsem po dobu několika měsíců studoval a vybíral vhodná témata, která se týkala tématu mé práce. Na doporučení informačního centra v Josefově Dole jsem kontaktoval místního rodáka a historika pana Kutnara, který mi poskytl veškeré informace k historickému vývoji Josefova Dolu a okolí.

Následovalo provedení terénního průzkumu obcí na celém území Jizerských hor. Po té jsem se rozhodl pro výběr dvou obcí, Bedřichova a Josefova Dolu. Tyto obce jsem následně několikrát navštívil a prováděl podrobnější terénní průzkum. Zaměřil jsem se především na formu a jednotlivé typy zástavby, které se v obcích nacházely. Při terénních průzkumech jsem také jednal s představiteli jednotlivých obcí, ale také s obyvateli, které jsem většinou zastihl na ulici. Informace získané z rozhovorů mi pomohly pochopit problematiku, záměry a sociální strukturu jednotlivých obcí.

Při terénních průzkumech jsem provedl dotazníkové šetření, které bylo vytvořeno především pro získání informací k bytové výstavbě a kvalitě života obyvatel v obcích. Toto dotazníkové šetření jsem prováděl v několika dnech, jak v pracovních tak i o víkendu, tak aby byl zastoupen pestřejší vzorek dotázaných. Zajímal mě pohled trvale bydlících obyvatel, ale i pohled obyvatel, kteří mají v obcích rekreační objekty a návštěvníků, kteří navštěvují častěji území obcí. Následně jsem informace získané z dotazníkového šetření vyhodnotil a zpracoval.

Mapové výstupy jsem prováděl z dat poskytnutých Českým úřadem zeměměřičským a katastrálním, jeho základní bázi geografických dat, za použití softwaru ArcGis 9.3 ESRI a znalostí získaných v průběhu studia.

V průběhu samotného psaní bakalářské práce jsem docházel na konzultace k Ing. arch. Janě Mejzrové a mé vedoucí práce Mgr. Viole Dítětové, které mi dávaly rady a informace k tématu.

4. Stručná charakteristika území Jizerských hor

Území Jizerských hor se rozkládá v severovýchodní části Libereckého kraje a rozprostírá se ve dvou okresech Liberec a Jablonec nad Nisou. Celé území Jizerských hor se rozprostírá na území CHKO Jizerské hory. Chráněná krajinná oblast zaujímá plochu o 368km². Na severovýchodě území tvoří řeka Jizera hranici mezi ČR a Polskem. Na polské straně hranice pak Jizerské hory (Góry Izerskie) pokračují dále do vnitrozemí Polska. Dále na východě tvoří Tesařovský potok hranici s Krkonošským národním parkem. Krajinná matrice na území Jizerských hor je tvořena především lesy které zde zaujímají plochu až 73% území. Osídlení je pouze po okrajích hranice Jizerských hor, pouze několik obcí např. Bedřichov a Josefův Důl zasahují do centrální části hor. Pro zdejší reliéf jsou charakteristické především ploché kupy, plošiny zaoblené hřebety a široká údolí. Tato oblast je územím s vysokými srážkovými úhrny od 800 do 1700 mm za rok a průměrnou teplotou mezi 4-7oC. Na území Jizerských hor se nachází velmi hustá říční síť a mimořádně velké přírodní zdroje povrchové vody. V území se také nachází rozvodí dvou úmoří. Na západě území voda odtéká do Baltského moře, na východě území do Severního moře. Nachází se zde také několik vodních nádrží, které slouží především jako zásobárna pitné vody pro široké okolí.

5. Vývoj osidlování Jizerských hor

Území JH se začalo osidlovat již od 14. století a postupně začali vznikat první obce. Na severozápadě území začaly vznikat vesnice především zemědělského charakteru, vznikl prstenec, který se táhne od Mníšku až po Nové město pod Smrkem. Zemědělský charakter sídel udávala především nadmořská výška této oblasti, která se pohybuje od 375m n. m. v Hejnicích až po 465m n. m. v Novém městě pod Smrkem. Dalším z příznivých faktorů této oblasti jsou říční nivy, které dali za vznik dlouhým lánovým vsím s jednostrannými či oboustrannými řadami usedlostí, které se usidlovali ve vyvýšených polohách v bezpečí před každoročně zaplavovanými nivami řek. Pruhy polí, luk a pastvin se od nich táhly k okraji lesů k úpatí hor.

Na jihozápadě území, které je výškově členitější, osidlování postupovalo pomaleji. Nejdříve se osidlovaly níže položené části a téměř čtyři sta let trvalo další postupné osidlování horských oblastí. Zakládali se zde pastevní a řemeslné obce, které zabraly území především v horských údolích, ale i na hřebenech na západě počínaje Bedřichovem a na východě konče Kořenovem. Členitý terén umožňoval vznik rozptýlené zástavby chalup na svazích s drobnými pozemky kolem chalup.

Území JH patří k oblastem s nejkratší historií, do horské lesnaté horské krajiny plně zvěře se po staletí lidé neodvažovali, teprve s příchodem středověku pravidelně přicházeli první lidé. Do hor přicházeli především hledači drahých kamenů, lovci zvěře a uhlíři. V centrální části hor se dochovalo pouze jediné archeologické naleziště – skalní výklenek na Hruškových skalách na Vlašském hřebeni, které dokládá první osidlování centrální části hor. Centrální části JH nebyla pravidelně osidlována ani ve středověku. Raný středověk byl ve znamení postupného pronikání uspořádanějšího osídlení jen do podhůří. Kolonizace severních svahů JH navazovala na starší slovanské osidlování. V roce 1278 získali Biberštejnové frýdlantský hrad a od té doby začalo intenzivnější osidlování celého severního podhůří německými kolonizátory. V jihovýchodní části podhůří začaly ve 14. stol. vznikat vsi s prvními kostely, např. Jablonec, Zlatá Olešnice, Držkov,

kteřé byly spravované pojizerskou českou šlechtou. V 15. stol. zamezovaly v osidlování centrálnější části hor husitské války.

5.1 Osidlování centrální části Jizerských hor

V 16. stol. připadlo frýdlantské panství a s tím i velká část JH rodu Redernů, jihovýchodní část hor vlastnili Vartenberkové a Oprštorfové. Rod Redernů začal roku 1584 zakládat při ložiscích rudy cínu Nové Město pod Smrkem. Postupně se začíná hospodaření v lesích JH, postupně docházelo i k těžbě dřeva ve vrcholových partiích hor. Rod Redernů také podporoval vznik nových osad, které byly od počátku spojené s textilní výrobou, např. Starý Harcov či Kateřinky. Ekonomický růst vedl k zahušťování sídel a dalšímu osidlování hor. V roce 1539 začalo osidlování samotného srdce hor, v tomto roce je poprvé připomínána dřevorubecká a později zlatokopecká osada Jizerka.

V období 16. století také přivedlo do JH tradiční sklářskou výrobu. Lesní sklářské hutě začínaly vznikat v Mšeně u Jablonce nad Nisou a to roku 1548, v Bedřichově v roce 1598. Sklářské hutě pomohly osidlovat i zapadlejší kouty hor, díky nim také začaly v horách pomalu vznikat pevnější cesty. Na výrobu skla bylo zapotřebí čím dál tím větší množství dřeva, posouvaly se tedy hlouběji do lesů a díky tomu se krajina JH rychle měnila. Mezi 17. a 18. stoletím docházelo k postupnému vytváření charakteristické jizerskohorské krajiny. I nadále postupovaly výše do hor sklárny, vznikaly nové sklářské hutě, např. v Antonínově (poč. 18. stol.), na Nové Louce v roce 1756, v Kristiánově v roce 1775 a na Jizerce v roce 1828. V lesích se proto začala měnit skladba dřevin, ku prospěchu rychle rostoucího smrku. Od 18. století se začalo v JH hospodařit plánovitě, zakládání pasek střídalo vysazování nových stromů.

Na konci 17. století založili Desfoursové na svém panství na jihovýchodních svazích hor několik rozptýlených vsí, jejichž obyvatelé se ve strmých svazích hor živili především jako dřevorubci, pastevci a spřádáním vlny. V pozdější době i do těchto míst začalo pronikat sklářství a řada obyvatel horských vesnic se začala živit ve „sklářském průmyslu“. V jihovýchodní části

hor se obce pojmenovávali po jednotlivých představitelích desfourského rodu viz. Albrechtice v Jizerských horách, Antonínov, Josefův Důl, Karlov, Mariánská Hora a Maxov. Tyto vesnice se dochovaly dodnes jen v málo změněné podobě.

V 19. až 20. století se z podhůří JH stává jedna z nejindustrializovanějších oblastí rakousko-uherské monarchie. Při větších tocích byly budovány náhony pro zařízení pohánějící textilní stroje v továrnách. Tyto technické památky patří k jedné z typických tváří krajiny Jizerských hor.

Na jihovýchodě JH, především na Jablonecku, se začala rozvíjet sklářská výroba, která přecházela z lesních hutí do průmyslových podniků. Největší sklárny se stavěly v polubenském údolí, nové hutě se také zakládaly na dnes již netradičních místech, např. na Jizerce, Antonínově a Lučanech. Z klasického sklářství se začala postupem oddělovat specializovaná bižuterní výroba, která dávala domácí práci především obyvatelům horských oblastí.

Na přelomu 19. a 20. století začaly v podhůří hor vznikat první nacionalistické rozpory a vztahy mezi českým etnikem, které obývalo jihovýchodní část hor a německou většinou, která obývala Liberecko, vyšší polohy hor a celé Frýdlantsko být velice napjaté. Tyto rozpory se vyostřily po 1. světové válce, kdy bylo území obývané německým obyvatelstvem vyhlášené provincií Deutchbohmen. Tato provincie zanikla po obsazení československou armádou. Národnostní pestrost JH a podhůří zanikla v roce 1938, kdy ze Sudet muselo odejít pronásledované české obyvatelstvo. 2. světová válka se až na drobné akce JH vyhnula. Ale v letech 1945 až 1947 bylo vysídleno naopak německé obyvatelstvo. Horské osady se vysídlily a domy začaly postupně chátrat. Zásadní obrat nastal na konci 60. let, kdy do horských osad přicházeli rekreanti z podhůří a větších měst. Jen díky jejich péči nezanikla jizerskohorská lidová architektura. Bohužel velké množství chalup bylo v době vysídlení, zničeno a zbouráno. Některé byly úmyslně demolovány za účelem nové výstavby, jiné zchátraly. S příchodem rekreantů se začalo opět myslet na ztrácející se historii hor.

5.2 Historie Josefova Dolu

Okolo roku 1690 začal Maximilián Desfours Walderode osidlovat okolí Josefova Dolu německým obyvatelstvem. Antonínov, dnes jedna z osad, která patří pod správu Josefova Dolu, byla založena roku 1697. V roce 1700 byla založena osada Karlov, dnes také jedna z osad, která patří pod správu obce Josefův Důl. Samotný Josefův důl byl založen až v roce 1701. Pojmenování Josefův Důl dostal po synu majitele místního panství Karlu Josefu Desfoursovy. Již na konci 17. století byla založena Zenkerova huť, ta dala podnět k rozvoji a postupnému rozšiřování osidlování zdejšího území. První osidlování Josefova Dolu začalo v horní části obce. Prvním domem, podle historických pramenů, je dům č. p. 18, nachází se v horní části Josefova Dolu při silnici směr Smědava a Souš. Josefův Důl byl v minulosti rozdělen na Horní a Dolní Josefův Důl. Horní část se nacházela v místech, kde se dnes nachází Ski areál Lucifer a část směrem na Smědavu a Souš. Dolní část se nacházela v místech, kde dnes najdeme náměstí a místní hřbitov. Do r. 1878 byl Josefův Důl pouze v Horní a malé části území Dolního Josefova Dolu. Dnešní náměstí a hřbitov patřil pod správu samostatné obce Antonínov. Po roce 1878 se Josefův Důl rozrostl i o tuto část území.

Časté povodně v údolí řeky Kamenice, daly podnět k rozmísťování chalup do horních partií území. Nejdříve se stavěli ve stráních v těsné blízkosti lesa, postupem času se začaly domy stavět i v okolí řeky Kamenice. Další rozvoj obce pokračoval vybudováním školy, největšímu rozvoji napomohlo vybudování železniční tratě ze Smržovky do Josefova Dolu v roce 1894. V roce 1909 byl Josefův Důl povýšen na městys. Po 2. světové válce došlo díky odsunu německy mluvícího obyvatelstva k velkému úbytku obyvatelstva (až 50%). Důsledkem úbytku obyvatelstva bylo opuštění chalup a málo kvalifikované pracovní síly v místních sklárnách a továrnách. Asi největší investicí v historii Josefova Dolu bylo vybudování Josefodolské přehrady na řece Kamenici v letech 1976 – 1982, která dnes zásobuje velkou část okolí pitnou vodou.

Tabulka 1: Vývoj počtu TBO v Josefově Dole

| Josefův Důl | |
|-------------|----------------|
| Rok | Počet obyvatel |
| 1869 | 3600 |
| 1880 | 4126 |
| 1890 | 5023 |
| 1900 | 5386 |
| 1910 | 5431 |
| 1921 | 4423 |
| 1930 | 4320 |
| 1950 | 1956 |
| 1961 | 1590 |
| 1970 | 1437 |
| 1980 | 1319 |
| 1991 | 1071 |
| 2001 | 990 |
| 2008 | 974 |
| 2009 | 962 |

Zdroj: Český statistický úřad

První veřejné sčítání lidu s výsledky uveřejněnými bylo v roce 1869. Tyto výsledky poskytují všeobecný přehled o obci, především o obyvatelstvu a počtu jednotlivých domů v dané obci. Při tomto sčítání lidu bylo v Josefově dole 3600 obyvatel. Každým rokem přibývalo obyvatel, kteří zde nacházeli práci ve sklárnách a osidlovali území. Na přelomu 19. a 20. století bylo v Josefově Dole nejvíce obyvatel, příčinou bylo především zavedení zpevněné silnice a dostavba železnice ze Smržovky, která zajišťovala lepší dopravu. Prvním větším úbytkem obyvatelstva z území obce bylo za první světové války. I v období mezi světovými válkami počet obyvatel stále ubýval, největší až 50% úbytek obyvatelstva z obce bylo po druhé světové válce, kdy se muselo německy mluvící obyvatelstvo vysídlit. S úbytkem obyvatelstva docházelo k rušení provozů skláren a jejich přesídlování do níže položených oblastí JH. Snaha nahradit německy mluvící obyvatelstvo českým se nevydařila, proto docházelo k chátrání i záměrné demolici chalup. Úbytek obyvatelstva pokračoval, ač se podařilo

vystavět bytové domy, které měli udržet místní obyvatelé v obci. Trend úbytku obyvatelstva pokračuje i po roce 1990, i když v menším měřítku.

5.3 Historie Bedřichova

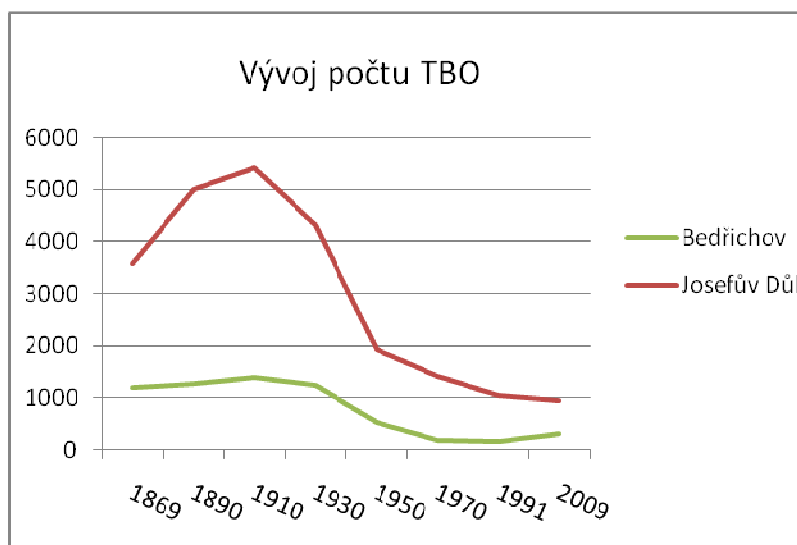
První písemná zmínka o Bedřichově je z roku 1598, kdy byla podána žádost majiteli frýdlantského a libereckého panství Melicharovi z Redenu, o povolení pálení dříví a výrobě skla v Jizerských horách. Později byla založena sklárna na horním toku Bílé Nisy, která dala za vznik budoucímu Bedřichovu. Tato sklárna patřila k nejstarším sklárnám v JH vůbec. Okolo této sklárny se vzápětí rozrůstalo několik hospodářských budov a obydlí pro zaměstnance sklárny. Podle historických záznamů bylo v roce 1624 okolo sklárny již 20 chalup. Tato osada byla na počest rodu Redernů pojmenována podle otce Melchiora z Redenu Bedřicha na Friedrichswaldaw (Bedřichov). V letech 1756 a 1757 nechal postavit Johann Josef Kittel novou sklárnu o několik kilometrů hlouběji do hor na Nové Louce. Nová Louka je dnes jednou z částí Bedřichova, hojně navštěvovaná turisty. Dnes je na místě bývalé sklárny pouze jedna chalupa, Šámalova chata. Roku 1864 byla postavena nejstarší pila v Bedřichově, roku 1867 byla postavena továrna na zpracování bavlny, na začátku 20. století byla výroba zrušena a prostory se začaly využívat jako brusírna. Téhož roku byla také započata stavba silnice do Janova, první pevná (stabilní) komunikace, která spojovala Bedřichov s ostatními osadami. 7. února roku 1903 začala stavba přehradní nádrže Černá Nisa, která se dokončila v roce 1905.

Tabulka 2 Vývoj počtu TBO v Bedřichově

| Bedřichov | |
|-----------|----------------|
| Rok | Počet obyvatel |
| 1869 | 1209 |
| 1880 | 1206 |
| 1890 | 1268 |
| 1900 | 1255 |
| 1910 | 1394 |
| 1921 | 1196 |
| 1930 | 1248 |
| 1950 | 540 |
| 1961 | 255 |
| 1970 | 177 |
| 1980 | 165 |
| 1991 | 163 |
| 2001 | 239 |
| 2008 | 295 |
| 2009 | 323 |

Zdroj: Český statistický úřad

Graf 1 Vývoj počtu TBO 1



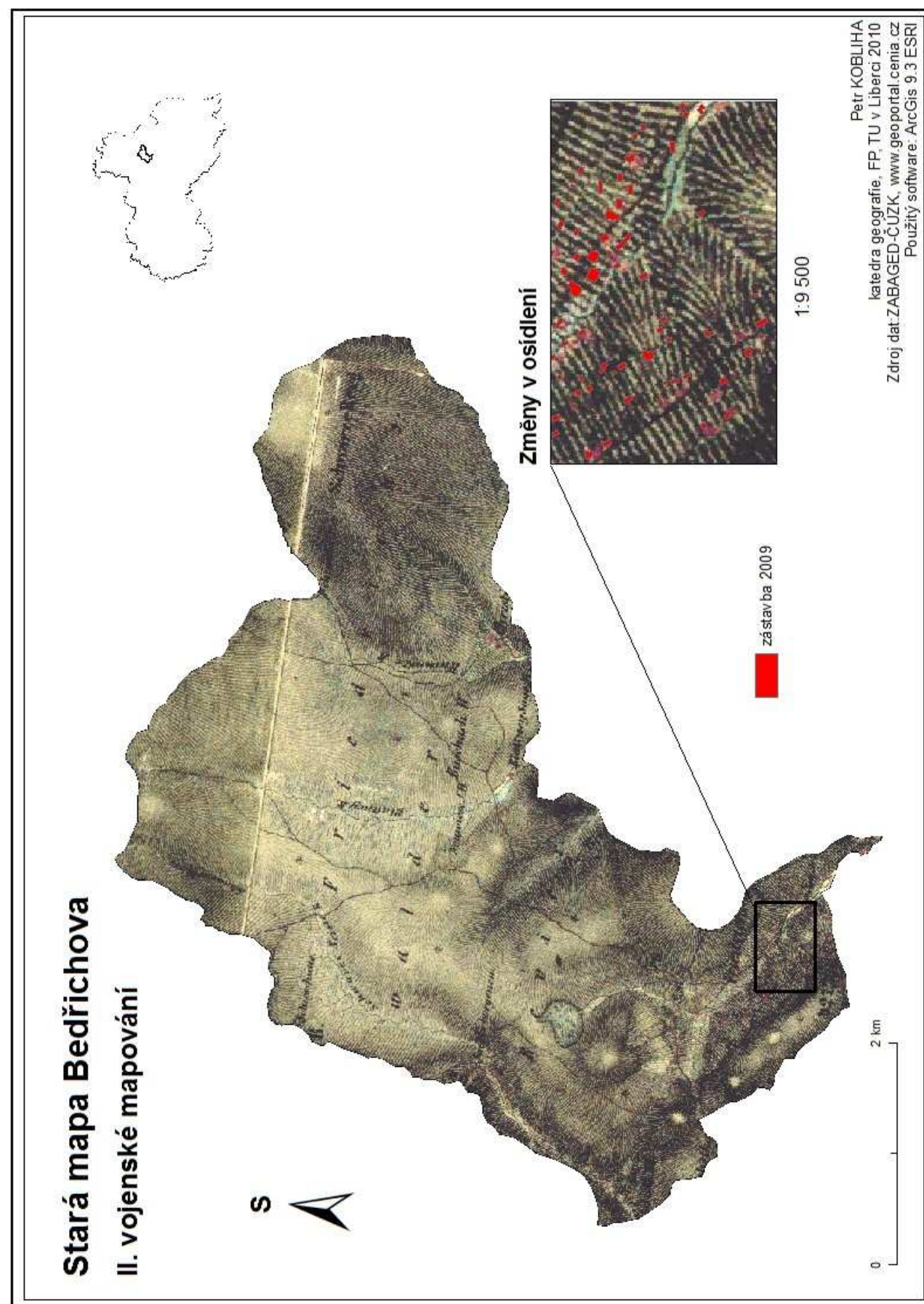
Zdroj: Český statistický úřad

Po prvním sčítání lidu v roce 1869 bylo v Bedřichově 1209 obyvatel. Obyvatelé přicházeli do Bedřichova především za prací, kterou nabízely zdejší sklárny. Až do sčítání lidu v roce 1900 bylo v Bedřichově okolo 1200 obyvatel, výraznější nárůst obyvatel do obce bylo zaznamenáno při sčítání lidu v r. 1910. Důvodem tomu byl nejen dostavba zpevněné silnice, ale především také započetí stavby přehradní nádrže Černá Nisa. Do obce přišlo na několik let mnoho dělníků, kteří pracovali na stavbě hráze přehradní nádrže. Jedním z neopomenutelných důvodů je také fakt, že v období 1. republiky začal být více populárnější „cestovní ruch“. Tudíž se začaly vystavovat penziony a chaty. Největší úbytek obyvatel zaznamenal Bedřichov stejně jako ostatní obce JH po roce 1950 při odsunu německy mluvícího obyvatelstva. Od roku 2001 začíná obyvatel opět přibývat, na rozdíl do sousedního Josefova Dolu. Příčinou vzrůstu obyvatel je především stěhování obyvatel na trvalé bydlení do rekreačních chalup a nová výstavba domů. Výhled do budoucna je také příznivý, obec Bedřichov má rozvojové plochy, kde je plánovaná výstavba rodinných a apartmánových domů.

5.4 Historické mapy jako podklad při studiu změn v krajině

Krajina se v průběhu času stále mění. Veškeré změny v naší společnosti, především sociální, ekonomické, technické a demografické se projevují ve způsobu využívání a fungování celé krajiny. Kulturní krajina je zrcadlem, které ukazuje na postavení společnosti a odráží její rozvoj a pokrok. Veškerá období zanechávají v krajině své specifické znaky. S potřebou poznávat historický vývoj v krajině se v dnešní době stále častěji střetáváme. Studium historických map nám umožňuje poučovat se z chyb, kterých jsme se dopustili v minulosti, a poskytují nám inspiraci pro krajinnou tvorbu.

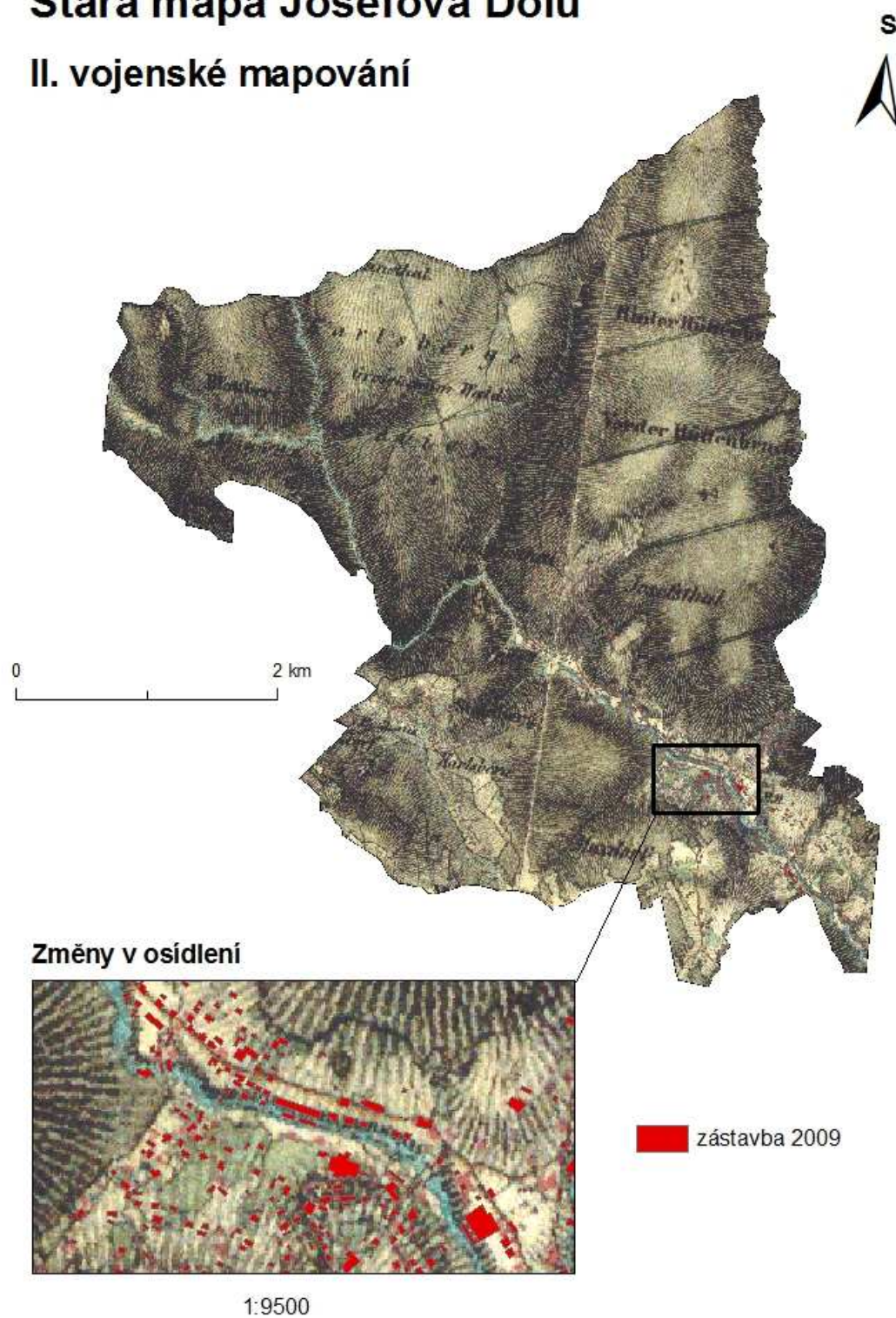
Historické mapy jsou velmi důležitým materiálem a obrovským informačním zdrojem a mají možnost vypovídat nejen potřebám geografie ale i jiným vědním disciplínám. Největší předností historických map je, že zachycují zkoumané jevy v časovém i prostorovém hledisku.



Obr. 1 Stará mapa Bedřichova

Stará mapa Josefova Dolu

II. vojenské mapování



Petr KOBLIHA
katedra geografie, FP, TU v Liberci 2010
Zdroj dat: ZABAGED-ČÚZK, www.geoportal.cenia.cz
Použitý software: ArcGis 9.3 ESRI

Obr. 2 Stará mapa Josefova Dolu

5.5 Faktory rozmístění obyvatelstva

Faktory, které ovlivňují rozmísťování obyvatelstva, se dají rozčlenit do dvou, skupin:

- Geografické (přírodní)
- Socioekonomické

Dlouhou dobu se uplatňoval názor, že prostorové rozmísťování obyvatelstva nejvíce ovlivňují přírodní faktory. Přírodní podmínky byly do jisté míry primárním faktorem určující původní osidlování. Postupně však byl vliv těchto podmínek upravován až k sociálně-ekonomickým faktorům. Strukturu rozmísťování obyvatelstva tedy můžeme chápat jako soulad přírodního a socioekonomických faktorů.

Podobně tomu bylo i při osidlování Jizerských hor. Pokud by se v minulosti první osadníci řídili pouze přírodními podmínkami, asi by se osidlování centrální části, kde jsou hluboká údolí a nebyli zde příliš příznivé podmínky pro život, zdrželo o několik století. Jedním z hlavních motivů bylo dřevo a jeho těžba za účelem spalování ve sklárnách a výroba dřevěného uhlí.

6. Charakteristika venkovského prostoru

Krajina venkovského prostoru (venkovská, rurální krajina) má svá specifika, tkvící ve způsobu a intenzitě hospodářského využití a osídlení a v (s tím související) struktuře, v tvářnosti a ve vývojových tendencích. Je to krajina s osídlením převážně tvořeným vesnicemi v kompaktních, rozvolněných nebo zcela rozptýlených formách a malými městy bez suburbií. Ve skladbě krajiny převládají přírodní prvky (i když třeba přetvořené do kulturní podoby: lesy, pole, louky atd.) a dynamika krajiny není určována pouze civilizačními procesy a strukturami. Je to protiklad krajiny urbánní a suburbánní.¹

Zachování dnes existujících zvláštních charakterových rysů krajiny a jejich projekce do dnešního a budoucího využívání území je aktuální otázkou v době, kdy se vztah k tradicím vytrácí, opravdové hodnoty nejsou rozeznávány, bohužel jsou však ničeny nebo znehodnocovány. Proto je třeba věnovat pozornost venkovské krajině (v otázkách ekologických, ekonomických a socio-kulturních), ale také venkovským sídlům a stavbám ve volné krajině, vegetačnímu krytu, kulturnímu vývoji a duchovním hodnotám. Tyto fakta se promítají do územního plánování a plánovacích nástrojů.

Charakter krajiny na území JH se vyvíjel postupně a ruku v ruce s přetvářením původního prostředí. Využívání krajiny se v určitých fázích vývoje různě lišilo. Prvotní osidlování začalo s objevením nerostného bohatství v horách, postupem času se začala rozšiřovat výroba skla a tím těžba dřeva. Na tomto faktu se výrazně podílel vývoj osídlení a jiné civilizační vlivy v tomto

¹ VOREL, I., et al. (2006): *Venkov II : Sborník ze semináře - Jičín 2005*. 1. Brno : TAVA Graphical s. r. o. , 94 s.

území. V dnešní krajině JH mohou být patrné vývojové jevy, které se podílely na spoluvytváření nebo dotváření charakteru krajiny.

Takovými jevy jsou například:

- Rozložení osídlení v oblasti
- Rozložení hospodářství a zemědělství
- Těžba (nerostné suroviny, dřevo, aj.)

Charakter krajiny JH se především projevuje ve struktuře osídlení a struktuře jednotlivých sídel. Především v rozložení sídel a jejich formách. Rozložení a formy sídel v JH závisí zejména na:

- Na době a vzniku postupném vývoji jednotlivých sídel
- Přírodních podmínkách
- Hospodářské využitelnosti krajiny

Dalšími prvky, které ovlivňují charakter krajiny jsou formy a typy jednotlivých staveb a stavebních souborů.

- Formy objektů a stavebních souborů (především typické půdorysy a funkce)
- Architektonický výraz
- Použití stavebních materiálů
- Barevnost

Charakter krajiny JH a dochované kulturní a historické stopy (osídlení, sídla a jednotlivé stavby) by se měli respektovat a zacházet s nimi tak, aby byly uchovány i pro budoucí generace. Díky těmto jevům je zdejší region jedinečný. S politikou rozvoje území JH je třeba samozřejmě zvažovat jak výrazný je tento charakter a jeho typické znaky, a do jaké míry by měl být zachován v neporušenosti, přetvořen nebo nově využit. Do jaké míry jim ponechat svébytnost nebo jim najít novou úlohu.

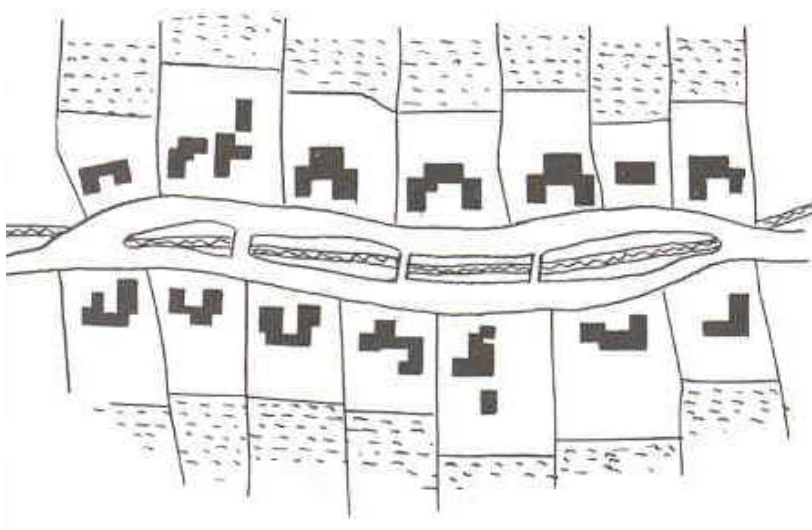
7. Sídlní struktura

7.1 Údolní lánová vesnice

Údolní vesnice z období vrcholného středověku obecně převažují v oblastech s větší členitostí terénu. Jejich základem jsou zemědělské usedlosti více či méně rozptýlené podél vodního toku tekoucího v údolí a tvořícího podélnou osu sídelního útvaru. Samotný prostor údolní nivy však zůstával při založení zpravidla nezastavěn z důvodu častých záplav i obtížného přístupu k obdělávaným polnostem z nejnižších poloh. Velké a původem nejstarší zemědělské usedlosti tak mohou být situovány v podstatně větší nadmořské výšce a poměrně velké vzdálenosti od vodního toku.

Schéma údolní lánové vesnice stojí na jednoduchém, racionálním principu jednoho pozemkového pruhu, který se táhl za usedlostí a dosahoval zpravidla až na hranice katastru. Většina těchto vesnic byla založena na podélném systému, jehož osou byl zpravidla potok. Po jeho březích (někdy ale také jenom na jednom břehu) byly rozmístěny úseky, přidělené jednotlivým usedlostem. Každý tento úsek tvořil šířku pozemkového pruhu, přidělené usedlosti, a tyto úseky se pak postupným vzděláváním půdy protahoval dále za usedlost. Vesnice tohoto typu nemají náves, jejich usedlosti vymezují jakýsi dlouhý prostor podél potoka.²

² ŠKABRADA, J., (1999): *Lidové stavby : Architektura českého venkova*. První. Praha : Argo, 246 s. ISBN 80-7203-082-5.



Obr. 3 Ukázka struktury údolní lánové vesnice

Zdroj: ³

Prakticky veškeré obce, které leží na území JH mají strukturu údolní lánové vesnice. Jedinou výjimkou tvoří obec Příchovice, která má strukturu vesnice návesní. Obce na severozápadě území hor (Mníšek, Oldřichov v Hájích, Raspenava, Hejnice a Bílý Potok), které byly od již od vzniku především zemědělského charakteru, se osidlovali od počátku po obou březích vodních toků. Umožňovala jim to především geomorfologická stavba území. Na rozdíl od obcí na jihovýchodě území hor, kde byl vývoj struktur obcí obtížnější. Zejména především díky hlubokým údolím a strmým svahům. Například sledovaný Josefův Důl byl na počátku osidlování (v jeho horní části) osidlován pouze z jedné strany vodního toku. Může za to především strmý svah na druhém břehu řeky Kamenice. Toto rozložení horní části Josefova Dolu je patrné do dnes. Bedřichov (viz obr. 2) měl na rozvíjení struktury osídlení lepší terénní podmínky. Na rozdíl od Josefova Dolu se nenachází zaříznutý

³ ŠKABRADA, J., (1999): *Lidové stavby : Architektura českého venkova*. První. Praha : Argo, 246 s. ISBN 80-7203-082-5.

v hlubokém údolí, ale rozptýlený po mírných svazích na obou březích vodního toku.



Obr. 4 Obec Bedřichov

Foto: autor

Samotná struktura jednotlivých lánů byla tvořena pruhem pozemku, který se táhl od osy (linie) v případě Josefova Dolu i Bedřichova to byl vždy vodní tok, do svahu až k hranici lesa. V dolní části pruhu (lánu) pozemku byl přístup k vodě, o něco výše stálo samotné obydlí, které mělo v nejbližším okolí hospodářská pole, kde se pěstovala zelenina a jiné. Nad obydlím bývali nejčastěji pastviny pro dobytek, které se táhly k samotné hranici lesa.

8. Prostorová struktura

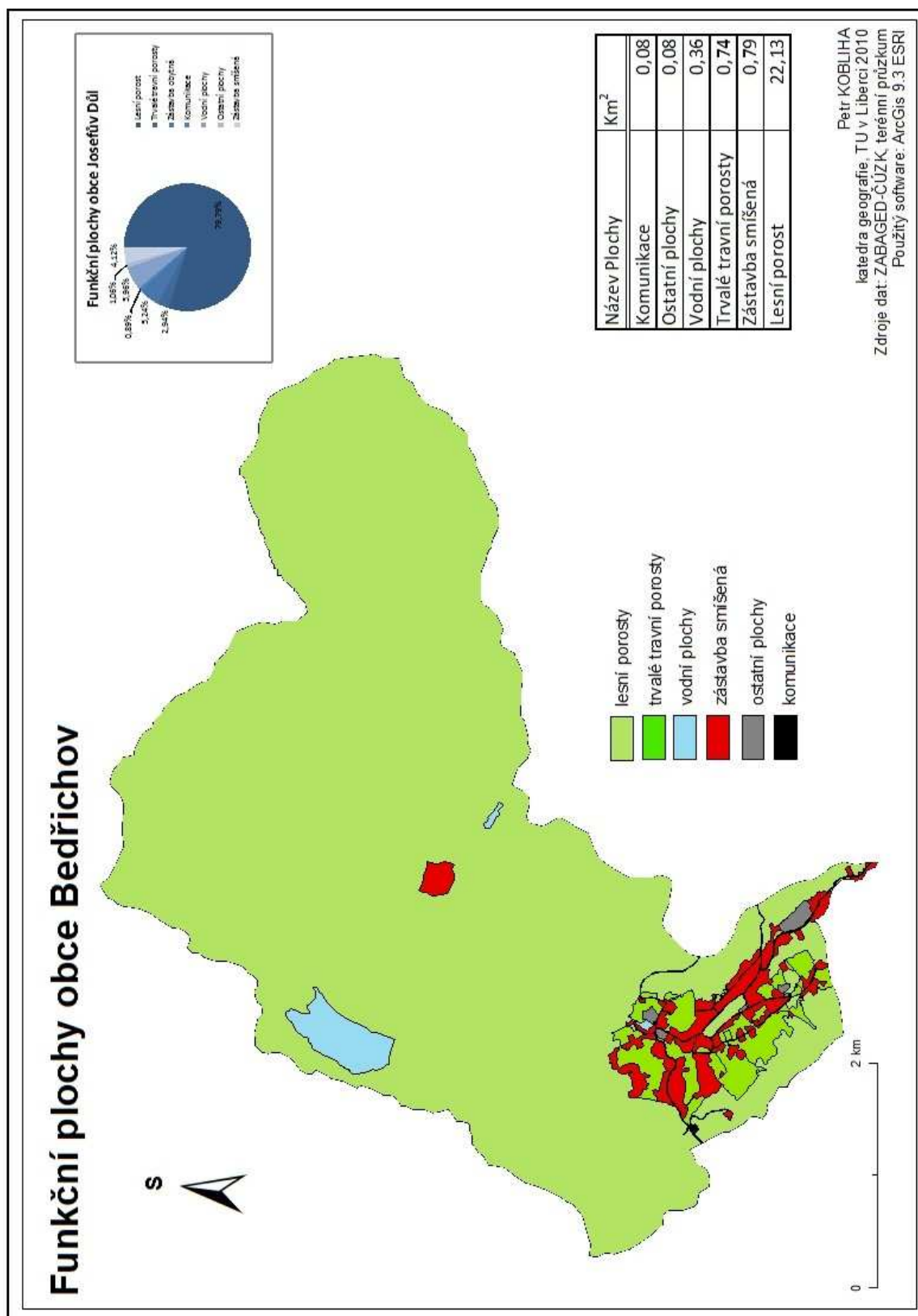
8.1 Fyzická struktura obce Bedřichov

Obec Bedřichov je obec se strukturou údolní lánové vesnice. Katastr obce Bedřichov je tvořen převážně zalesněným přírodním prostředím JH, v tomto prostředí můžeme nalézt několik otevřených enkláv, Weberova chata, Nová Louka, Kristiánov a přehradní nádrž Černá Nisa. Souvisle zastavěná část obce se nachází v krátkém a úzkém údolí Bílé Nisy v nadmořské výšce mezi 700 – 750m n. m. Na jihozápadní straně je zastavěné území ohraničeno areálem sjezdových tratí, na severovýchodě je ohraničeno masivem Královky. Na severovýchodě je zastavěné území zakončeno prostorově oddělenou chatovou osadou na jihovýchodě přechází zastavěné území plynule do zástavby obce Janov nad Nisou. Hlavní osou, podél které se soustřeďuje prakticky veškerá zástavba je vodní tok Bílá Nisa. K prvotnímu osidlování docházelo především ve vyšších polohách svahů nad tokem Bílé Nisy. Postupem času, především po roce 1900, se začalo osidlovat i blízké okolí toku. Nejčastějším typem domů, které se nacházejí ve svazích, jsou roubené chalupy, některé se blíží stáří až 200 let. Jsou to chalupy s kombinací dřeva a zdiva, které představovaly především žulové kameny. Mladší zástavba, která vznikala v blízkosti vodního toku je stavěna především ze zdiva, které podobně jako u chalup ve vyšších partiích představoval kámen, zdejší žula. Po odsunu německy mluvícího obyvatelstva z území Sudet začalo fyzicky ubývat domů. Některé byly určeny záměrně k demolici, jiné zchátraly do takové fáze, že je čekala také demolice.

8.2 Funkční uspořádání obce Bedřichov

Mimo trvalého a individuálního rekreačního bydlení plní obec Bedřichov především funkci sportovně – turistickou. Disponuje přírodními podmínkami pro běžecké i sjezdové lyžování, pěší i cyklistickou turistiku. Tyto podmínky přispívají k budování objektů hromadného ubytování. V ose podél vodního toku Bílá Nisa a rovnoběžné silnice III. třídy jsou objekty občanského vybavení a hromadného ubytování doplněné o objekty individuálního bydlení a rekreace.

Samotné centrum obce se nachází spolu s většinou zástavby v podélné ose Bílé Nisy a silnice III. třídy a plní správní funkci a jsou zde zastoupeny základní služby. Nachází se zde obecní úřad, informační centrum, obchody se základními potravinami, autobusové zastávky, kostel a hřbitov. Centrum sportovních a turistických aktivit je mezi stadionem a centrálním parkovištěm, kde se nacházejí výchozí trasy do Jizerských hor. Obě centra jsou tedy přirozeně oddělena.



Obr. 5 Funkční plochy obce Bedřichov

8.3 Sociální struktura obce Bedřichov

Obec s 81 TBO je velmi obtížné rozdělit obyvatele podle sociálních struktur. Nejvyšší koncentrace TBO je v blízkosti hlavní osy vodního toku a silnice III. třídy. Nacházejí se zde především domy k trvalému bydlení. Vyšší koncentrace obyvatel je zde především v závislosti lepší dopravní dostupnosti. Nejnižší sociální vrstva se v obci prakticky nevyskytuje. Střední sociální vrstvy se nacházejí v domech v těsné blízkosti silnice III. třídy, vyšší střední sociální vrstvy nalezneme ve výše položených partiích svahu Královky, v těsné blízkosti hranice lesa. Další částí obce, kde se v budoucnu bude vyskytovat především vyšší sociální vrstva je výstavba nových apartmánů na Maliníku.

8.4 Fyzická struktura obce Josefův Důl

Josefův Důl je obec se strukturou údolní lánové vesnice. Katastr obce Josefův Důl je podobně jako katastr obce Bedřichov tvořen převážně zalesněným přírodním prostředím JH. Opět podobně jako u obce Bedřichov je v katastru obce několik enkláv Antonínov, Dolní Maxov a Karlov. Souvisle zastavěná část obce se nachází v dlouhém a úzkém údolí řeky Kamenice. Na severozápadě je obec ohraničena koncem údolí, které je zahrazeno přehradní nádrží Josefův Důl. Z jihu je zástavba ohraničena hřebenem Maxovského vrchu, na severovýchodě je zástavba limitována Josefodolským hřebenem a masivem Mariánské hory. Na jihovýchodě zástavba plynule přechází úzkým údolím do zástavby obce Jiřetín pod Bukovou. Hlavní osou, podél které je zástavba soustředěna je vodní tok řeky Kamenice. Rozkládá se tedy po obou březích řeky Kamenice, která protéká po celé délce obce. K prvotnímu osidlování docházelo především ve vyšších polohách svahů nad řekou. Postupem času, především po roce 1900, se začalo osidlovat blízké okolí řeky Kamenice, především díky postupnému budování silnice, železnice a regulaci vodního toku Kamenice. Nejčastějším typem domů, které se nacházejí ve

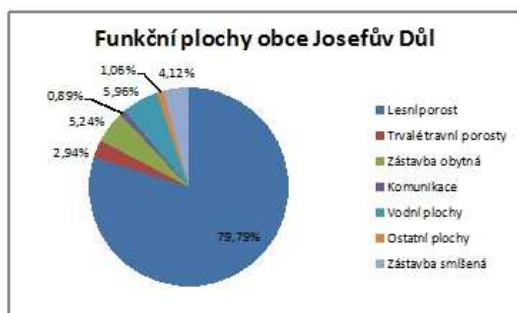
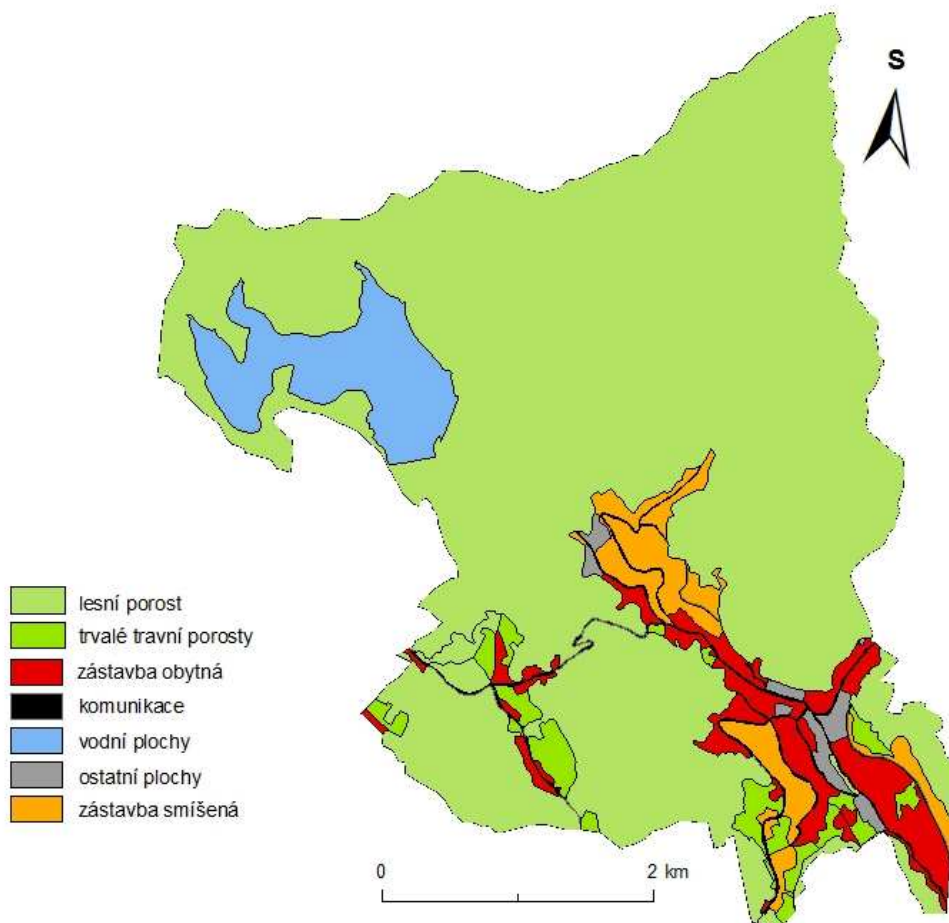
svazích, jsou roubené chalupy, některé se blíží stáří až 200 let. Jsou chalupy s kombinací dřeva a zdiva, které představovaly především žulové kameny. Mladší zástavba, která vznikala v blízkosti vodního toku je stavěna především ze zdiva, které podobně jako u chalup ve vyšších partiích představoval kámen, zdejší žula. Nejvíce domů na území Josefova Dolu bylo ve 30. a začátku 40. let 20. století. Po odsunu německy mluvícího obyvatelstva z území Sudet začalo fyzicky ubývat domů. Některé se byly záměrně určené k demolici, jiné zchátraly do takové fáze, že je demolice také čekala. Obrat nastal až v 80. letech, kdy se začalo s výstavbou panelových domů, nových penzionů a horských hotelů.

8.5 Funkční uspořádání obce Josefův Důl

Podobně jako u obce Bedřichov plní obec Josefův Důl několik funkcí. Plní funkce trvalého, individuální rekreačního bydlení i funkci sportovně turistickou. Disponuje přírodními podmínkami, které jsou vhodné pro běžkové i sjezdové lyžování, pěší i cyklistickou turistiku. V podélné ose podél vodního toku řeky Kamenice jsou objekty občanského vybavení a hromadného ubytování doplněné objekty individuálního bydlení a rekreace. Centrum, které plní správní funkci obce se nachází v jihovýchodní části zastavěného území. Nachází se zde obecní úřad, informační centrum, kostel a železniční stanice. Centra sportovních a turistických aktivit jsou v Josefově Dole dvě. První centrum sportovních a turistických aktivit se nachází v severní části obce na konci zastavěného území. Nachází se zde skiareál Lucifer s několika sjezdovými tratěmi a nacházejí se zde také výchozí trasy do JH. Druhé sportovní centrum Bukovka se nachází v jihovýchodní části obce a rozprostírá se na hřebenu Bukové hory. V horní části Josefova Dolu jsou smíchány objekty individuální rekreace a objekty pro trvalé bydlení. Josefův Důl je tvořen dvěma pomyslnými částmi, Horní a Dolní. Horní část Josefova Dolu tvoří funkci

rekreační, nacházejí se zde převážně rekreační objekty a občanská vybavenost, která slouží především pro rekreační účely. Dolní část tvoří zejména funkci obytnou, je zde největší koncentrace domů k trvalému bydlení.

Funkční plochy obce Josefův Důl



Funkční plochy

| Název Plochy | Km ² |
|-----------------------|-----------------|
| Komunikace | 0,19 |
| Ostatní plochy | 0,23 |
| Vodní plochy | 1,29 |
| Trvalé travní porosty | 0,64 |
| Zástavba smíšená | 0,89 |
| Lesní porost | 17,27 |

Petr KOBLIHA
 katedra geografie, TU v Liberci 2010
 Zdroj dat: ČÚZK - Zabaged, terénní průzkum
 Použitý software: ArcGis 9.3 ESRI

Obr. 6 Funkční plochy obce Josefův Důl

8.6 Sociální struktura obce Josefův Důl

Nejvyšší koncentrace TBO je v dolní části Josefova Dolu v blízkosti hlavní osy vodního toku a silnice III.třídy . Nacházejí se zde především domy k trvalému bydlení. Vyšší koncentrace obyvatel je zde především v závislosti lepší dopravní dostupnosti. Podobně jako u obce Bedřichov, tak i v Josefově Dole se nejnižší sociální vrstva prakticky nevyskytuje. Nižší střední sociální vrstvu můžeme nalézt pouze jednotlivě rozprostřenou mezi střední sociální vrstvou, která se nalézá především podél silnice III. třídy a v dolní části Josefova Dolu. Plochy s vyšší sociální vrstvou se postupně začínají rozrůstat, příkladem může být stavba nových 37 apartmánů v Rezidenci Perla Jizery v horní části Josefova Dolu.

9. Formy a typy zástavby

9.1 Lidová architektura na území Jizerských hor

Lidová architektura jsou stavení jednoduché krásy, jedinečná ve svém prostředí, neopakovatelná jinde, která v sobě snoubí prostou funkčnost i dokonalost řemesla. Chráněná krajinná oblast Jizerské hory leží na průniku tří oblastí lidové architektury, jejichž stavební a výtvarné odlišnosti se prolínají právě v typických jizerskohorských staveních. Jednotlivé stavby vznikaly v bezprostřední závislosti na přírodních podmínkách a s nimi souvisejícím způsobu obživy lidí. Lidovou architekturu vytvářeli dnes již bezejmenní lidé sami, bez stavitelů a architektů zvučných jmen, vlastní řemeslnou zručností a výtvarným cítěním. 4

Přestože dochované stavby lidové architektury se v JH dají počítat stále v řádu stovek, památkově chráněné jsou pouze dvě desítky. Tyto stavby lidové architektury jsou typickými prvky historického a kulturního krajinného rázu a dodnes dochovanými památky postupného osidlování území JH.

Nejrozšířenějším typem stavby lidové architektury je na jihovýchodě území JH Jizerskohorský lidový dům (viz obr. 3). Tato Jizerskohorská stavení můžeme najít především roztroušené po stráních celé jihovýchodní části hor, tj. od Jablonce nad Nisou až po Kořenov. Tak jako v jiných oblastech i zde tyto stavby vznikaly na pevné vazbě na přírodních podmínkách této oblasti, především na nadmořské výšce, klimatu, geologických a hydrologických poměrech a typu vegetace. Dalším důležitým faktorem byla zemědělská půda, která se vytvářela postupným odlesňováním krajiny.

⁴ MEJZROVÁ, J., (2004): *Ročenka Jizersko-ještědského horského spolku : Jizerskohorský lidový dům*. 1. Liberec : Petr Polda, 2004. 288 s. ISBN 80-903252-2-X.



Obr. 7 Jizerskohorský lidový dům

Foto: autor

Během staletí lidé využívali krajinu, kterou se dnes nazývá kulturní, k zemědělství a provozování drobných řemesel a tímto hospodařením krajinu zformovali tak, že její typický ráz obdivujeme. Původní struktura zástavby vznikala podle středověkého zvyku tak, že osadníkům byl vždy přidělen pruh půdy, který byl většinou kolmý na vodní tok, aby si na těchto pruzích půdy mohli vystavět své domy. V osadách Jizerských hor se jednalo vždy především o svažité pozemky, jen málokdy se našlo zcela rovné místo pro umístění domu. Pro stavbu domů byl vždy důležitým prvkem blízký zdroj vody.

Klimatické podmínky JH v nadmořských výškách někdy i 800 m n. m. nutily osadníky těchto osad stavět pouze skromné, úsporné a provozně co nejjednodušší stavby, které dobře odolávaly tuhým zimám a deštivým letům. Museli poskytovat dobrou ochranu jak pro lidi, tak i pro zvířata.

Jizerskohorský dům patří podle jednoho z předních odborníků na lidovou architekturu, Doc. Dr. Ing. Arch. Václava Mencla, do skupiny roubených domů slezského pohraničí, typických pro pohraniční oblasti od Jeseníků po Jizerské hory. Ačkoliv jsou si tato horská stavení blízká svojí jednoduchostí, úsporností a drsným půvabem, při pátravějším pohledu není těžké odlišit jizerskohorskou lidovou architekturu od orlicko-horské a jesenické. Charakteristickým rysem domů v Jizerských horách, souvisejícím s jejich rozptýleným rozmístěním v členitém terénu, je izolovaná poloha na pozemku bez jednotné uliční čáry. Tato izolovanost umožňuje pohledově uplatnit hlavní štítovou stěnu s předzahrádkou a vstupní část domu, obrácenou k přístupové cestě či pěšině. Výjimečně lze nalézt mladší plánovitě založené skupiny staveb řazené pravidelně do uličních čar. Neméně důležité je usazení domů v terénu, které reaguje na sklonitost svahu. Projevuje se orientací hřebene rovnoběžně s vrstevnicemi (snahou o co nejmenší výkopové práce) a kamennou podezdívkou vyrovnávající terénní rozdíl. Na straně přivrácené ke svahu podezdívka nikdy výrazně nevystupuje nad terén – chalupy jsou „přilepené“ ke stráni. Ve strmých svazích se do vysoké podezdívky někdy umisťoval chlév nebo sklep. Vstup do domu býval co nejpohodlnější po rampě zápraží, vyrovnávající terén na straně odvrácené od svahu. Obytná světnice je orientována na osluněnou stranu (východ, jihovýchod či jih). Terénní úpravy v okolí stavení se omezovaly na jednoduše oplocenou květinovou a zeleninovou předzahrádku na kamenné rovině před štítem domu. Ostatní pozemky zůstávaly neoplocené a využívaly se k pastvě dobytka a pěstování odolnějších polních plodin. Přestože zemědělství nepředstavovalo hlavní zdroj příjmů – tím byla řemesla, hlavně textilní, dřevařská a sklářská – živilo rodinu po celý rok.⁵

⁵ MEJZROVÁ, J., (2004): *Ročenka Jizersko-ještědského horského spolku : Jizerskohorský lidový dům*. 1. Liberec : Petr Polda, 2004. 288 s. ISBN 80-903252-2-X.

Půdorys lidového domu, převážně výrazně obdélný s poměrem stran 1:2, někdy i větším, byl daný závazným vnitřním uspořádáním domu s prostory řazenými za sebou. Tyto lidové domy byly tradičně členěny na tři části, na obytnou část, síň a hospodářskou část. Toto dělení se projevuje i na venkovním vzhledu staveb. Složitější půdorysy vznikaly postupně s přistavováním přístaveb, ale i tak je vždy dobře patrný obdélníkový půdorys původního domu. Domy jsou v této oblasti na rozdíl od úrodnějších oblastí jednopodlažní s podkrovím, někdy však ve strmém terénu může podezdívka dosahovat velké výšky.

S rozvojem sklářského průmyslu v JH úzce souvisí i další typické stavby nejen obytné ale i výrobní. Sklářské domky jsou kratší variantou domů s váznicovým krovem, od nichž se liší jen tím, že jim chybí třetí část, hospodářská nebo obytná. Jsou tvořeny pouze roubená obytná světnice a zděná síň. Hezké soubory těchto sklářských domků jsou v Dolním Maxově a Desné, ale je možno vidět i jednotlivé domky, které jsou roztroušeny po celém území JH.

Obce Bedřichov i Josefův Důl mají na svém katastrálním území mnoho staveb tohoto typu, jedná se především o zástavbu, která se nachází ve výše položených partiích. Tyto stavby byly stavěny při počátečním osidlování, některé jsou tedy staré i více než 200let.

9.2 Rodinné domy

Rodinné domy izolované jsou volně stojící nízké stavby, které poskytují vysokou míru izolace v optimálních podmínkách přímého kontaktu se zahradou a přírodou. Jsou nejnákladnější formou bydlení a nejnáročnější na pozemek. Zahrada zpravidla obklopuje dům ze všech čtyř stran. Velikost a tvar stavebního pozemku se pro izolovaný dům zpravidla počítá se 600m², minimálně však 450m².⁶

Obec Bedřichov je charakterem obce se smíšenou zástavbou, proto je zde zástavba rodinných domů rozmístěna mezi zástavbu domů lidové architektury, které slouží nejčastěji k rekreaci. Nenalezneme zde tedy jednotlivé plochy, kde by se čistě vyskytovaly pouze rodinné domy.

Obec Josefův Důl je rozdělena na plochy bydlení a plochy smíšené. V plochách bydlení nalezneme především plochy se zástavbou rodinných domů, jedná se především o domy, které mají kolem samotné stavby větší zahrady. Tyto domy se nacházejí rozprostřené po celé dolní části Josefova Dolu, místy i v části horní, kde jsou spíše plochy smíšené zástavby.

9.3 Bytové domy

Bytové domy jsou obytné budovy obsahující více bytů přístupných ze společné komunikace, kterou může být například schodiště, chodba nebo pavlač. Byty jsou v těchto domech obývány rodinami s různým počtem členů. V bytových domech nelze dosáhnout takového spojení bytu s přírodou jako u rodinných domů.⁷

⁶ MAIER, K., et al. (2006): *Principy a pravidla územního plánování*. Praha. 163 s.

⁷ MAIER, K., et al. (2006): *Principy a pravidla územního plánování*. Praha. 163 s.

Rozlišují se podle výšky zastavění:

- Nízkopodlažní (do 4 nadzemních podlaží)
- Středně vysoké (5 až 8 nadzemních podlaží)
- Výškové (9 až 15 nadzemních podlaží)

Bytové domy se na území JH vyskytují velice zřídka. V obci Bedřichov takovýto typ zástavby nenalezneme. V obci Josefův Důl bytové domy nalezneme pouze podlé silnice III. třídy, v blízkosti kostela Proměnění Páně. Jsou zde zastoupeny ve velmi malém počtu. Nalezneme zde pouze nízkopodlažní bytové domy, které vznikly především v 80. letech minulého století.

9.4 Bytový fond v obci Bedřichov

Většina domů v obci slouží pro druhé bydlení nebo rekreační účely, méně než 1/3 všech domů slouží pro trvalé bydlení. Podle SLBD z roku 2001 se v obci uvádí pouze 81 domů. Fyzicky je v obci minimálně o 2/3 domů více, nejsou ale obydleny trvale. SLBD uvádí pouze domy obytné. Plochy navržené pro bydlení jsou odrazem rostoucího zájmu o bydlení, který je potvrzený nejen novou výstavbou, ale i převodem domů z druhého bydlení na trvalé bydlení. Druhé bydlení se stává v obci stále častější záležitostí, dokládají to zjištěné počty přechodně bydlících osob ze SLBD.

Tabulka 3 Vývoj ve výstavbě trvale obydlených domů v obci Bedřichov

| Trvale obydlené domy | z toho postavené v období | | | | | Průměrné stáří obydlených domů |
|----------------------|---------------------------|-----------|-----------|-----------|-----------|--------------------------------|
| | do r. 1919 | 1920-1945 | 1946-1980 | 1981-1990 | 1991-2001 | |
| 66 | 16 | 10 | 11 | 12 | 13 | 47,31 |

Zdroj: Český statistický úřad

Průměrné stáří trvale obydlených domů je v obci Bedřichov 47,31 let. Toto stáří se nachází pod průměrem stáří většiny domů v LK. Věkový průměr stáří domů v LK je 54,5 let. Příčinou nižšího průměrného stáří trvale obydlených domů v Bedřichově je především narůstající nová výstavba v posledních 20 až 30 letech.

9.5 Bytový fond v obci Josefův Důl

Většina domů v obci slouží pro druhé bydlení nebo rekreační účely, méně než 1/2 všech domů slouží pro trvalé bydlení. Podle SLBD z roku 2001 se v obci uvádí pouze 305 domů. Fyzicky je v obci minimálně o 1/2 až 3/4 domů více, nejsou ale obydleny trvale. SLBD uvádí pouze domy obytné. Plochy navržené pro bydlení nenabízejí tak velké prostory pro bytovou výstavbu jako například v obci Bedřichov. Tyto plochy se nacházejí především v meziprostorech zastavěného území. Druhé bydlení se stává v obci, podobně jako je tomu u obce Bedřichov, stále častější záležitostí.

Tabulka 4 Vývoj ve výstavbě trvale obydlených domů v obci Josefův Důl

| Trvale obydlené domy | z toho postavené v období | | | | | Průměrné stáří obydlených domů |
|----------------------|---------------------------|-----------|-----------|-----------|-----------|--------------------------------|
| | do r. 1919 | 1920-1945 | 1946-1980 | 1981-1990 | 1991-2001 | |
| 231 | 121 | 43 | 32 | 15 | 10 | 73,75 |

Zdroj: Český statistický úřad

Průměrné stáří trvale obydlených domů je v obci Josefův Důl je 73,75let. Je to výrazný nadprůměr stáří většiny domů v LK, který má průměr 54,5let. Příčinou vyššího průměrného stáří domů je úbytek domů v posledních 30 letech, což zvyšuje průměr.

9.6 Regulativy změn v krajině

Vztah sídla a krajinného rámce z hlediska charakteru či rázu krajiny je jedním z východisek úvah o změnách rozvoje struktury sídel a musí být brán v úvahu při tvorbě územních nebo regulačních plánů nebo jejich změn.

V ÚAP jsou mimo prvků urbánní struktury další jevy, které se týkají především přírodních, kulturně-historických a estetických hodnot krajiny. Např.:

- Struktura osídlení
- Urbanistická struktura
- Region lidové architektury
- Oblast krajinného rázu

ÚAP sledují vyhodnocení stavu, vývoj v území a hodnoty v území také obsahují koncepci uspořádání a rozvoj v území s ohledem na ochranu přírodních, kulturních a civilizačních hodnot.

ÚP obsahuje koncepci plošného a prostorového uspořádání na území jednotlivých obcí. Zejména se jedná o požadavky vymezování stavebních a nezastavitelných pozemků a na podmínky a zásady využití pozemků a prostorového uspořádání (parcelace, výšky, objemy a tvary zástavby).

Díky těmto regulativám jsou plochy pro zastavění v jednotlivých obcích odlišné. Např. v Josefově Dole jsou rozvojové plochy určené k zástavbě pouze na místech, kde již zástavba v minulosti byla (tedy na původních základech) nebo v prolukách zástavby. Podobně se o zachování krajinného rázu snaží i obec Bedřichov, kde také platí regulativy o výstavbě pouze na místech, kde již zástavba byla a na místech v prolukách zástavby. I z dotazníkového šetření vyplývá, že obyvatelé a rekreanti (majitelé rekreačních objektů) si přejí spíše

omezit zástavbu a ti, kteří zástavbu podporují, tak pouze v meziprostorech zastavěného území.

9.7 Základní podmínky lokalizace ploch k bydlení

Přírodní podmínky jsou základními určujícími podmínkami lokalizace ploch bydlení. Vyplývá to především z nároků na bydlení, z možností realizace a provozu obytných celků.

Jedná se zejména o:

- Geologické podmínky (budování základů, sesuvy, výskyt nerostných surovin)
- Geomorfologické podmínky (svažitost, výškové členění)
- Hydrologické podmínky (podzemní a povrchové vody)
- Klimatologické podmínky
- Pedologické a biologické podmínky (ekologie a rostlinný kryt)

Podle těchto podmínek se řídil i vývoj osidlování jednotlivých obcí JH. Geologické podmínky limitovali především výstavbu hlubších základů domů a budování sklepních prostor. Limity využívání ploch pro bydlení z hlediska geomorfologických podmínek vidíme již pouhým okem. Většina zástavby se rozprostírá ve svazích nad vodním tokem, který byl jedním z dalších limitů výstavby v minulosti. Jen minimum zástavby se nachází mimo svažité území. Jedná se především o stavby podél silnice III. třídy. Z hydrologických podmínek se jednalo především o povrchovou vodu, která určovala rozmísťování a strukturu obydlí. Především v minulosti se zástavba směřovala do vyšších poloh, důvodem byla hrozba povodní. Klimatické podmínky

udávali především charakter samotné stavby, v oblasti Jizerských hor se stavěly především jednopodlažní chalupy, které měli sedlovou střechu, tak aby se sníh co nejméně držel na střechách.

9.8 Typologie forem zástavby

Plochy bydlení

Plochy bydlení jsou určeny pro trvalý pobyt obyvatel: Nové plochy jsou vymezovány tak, aby umožnily pobyt v kvalitním prostředí. Plochy bydlení zahrnují pozemky bytových domů, pozemky rodinných domů, pozemky související dopravní a technické infrastruktury a pozemky veřejných prostranství. Na plochách bydlení mohou být dále i pozemky souvisejícího občanského vybavení, zejména slouží-li potřebám místních obyvatel (obchody, restaurace, zdravotní střediska, mateřské školy, zařízení sociální péče apod.) a pozemky dalších staveb a zařízení, které nesnižují kvalitu prostředí a pohodu bydlení ve vymezené ploše, jsou slučitelné s bydlením a slouží zejména obyvatelům v takto vymezené ploše. S plochami bydlení mohou sousedit plochy výroby, která neobtěžuje hlukem, pachem a exhalacemi.⁸

Ve sledovaných obcích Bedřichov a Josefův Důl můžeme nalézt plochy bydlení pouze v Josefově Dole a to jen v určité části. V tomto vymezeném území, které se nachází na jihovýchodě katastrálního území nalezneme základní občanskou vybavenost, obecní úřad, mateřskou školu, kostel a obchody se základními potravinami. Zástavba zde není ucelená, tak jak je tomu v případech typické městské zástavby. Naopak zde můžeme nalézt domy spolu se zahradami roztroušeny v území, tak že některé spolu ani přímo nesousedí. Území je dále dopravně dobře dostupné, především silnicí ze směru od

⁸ MAIER, K., et al. (2006): *Principy a pravidla územního plánování*. Praha. 163 s.

Smržovky, ale i železnicí. Na hranici katastrálního území obce s katastrálním územím obce Albrechtice v Jizerských horách nalezneme i lehkou průmyslovou výrobou, která ale přímo nesousedí s obytnou zástavbou.

Plochy smíšené obytné

Tyto plochy jsou určeny podle druhu pro trvalý nebo dočasný pobyt obyvatel. Na smíšených plochách jsou umísťovány pozemky bydlení, rodinné rekreace a občanského vybavení a veřejného prostranství a dále pozemky související dopravní a technické infrastruktury. Do ploch smíšených obytných lze zahrnout také pozemky staveb a zařízení, které svým provozováním a technickým zařízením nenarušují užívání staveb a zařízení ve svém okolí a nesnižují kvalitu prostředí.

Smíšené plochy jsou diferencovány podle umístění v obci (městě), podle kombinace činností a podle intenzity střetů a negativních vlivů v rámci jednotlivých ploch. Smíšené plochy jsou nejrůznějšího typu. Nejčastějšími typy jsou plochy centra obce (města) a smíšené plochy bydlení a rekreace.⁹

Typickým příkladem smíšené obytné zástavby je obec Bedřichov, kde se střetávají plochy k bydlení a rekreaci. Bedřichov je především obcí, kde většina obytných budov je určena k rekreačním účelům, jen pouze necelá ¼ slouží k trvalému bydlení.

Josefův Důl je obcí s oběma druhy zástavby. Plochy smíšené zástavby se nacházejí především v horní části obce, která slouží především k rekreačním účelům a můžeme zde nalézt zejména domy lidové architektury a ski areál Lucifer. Nyní jsou zde také ve výstavbě nov apartmány Perla Jizery, které by měly sloužit k rekreaci, ale i k trvalému bydlení.

⁹ MAIER, K., et al. (2006): *Principy a pravidla územního plánování*. Praha. 163 s.

10.Limity a překážky rozvoje obytné zástavby

Limity využití území

Limity využití území nám splývají většinou s tím, co lze vyjádřit graficky jako linie, body nebo plochy existující v území, jež svou povahou omezují nebo mohou omezovat jeho využití. Takové limity souvisejí většinou s fyzickou existencí objektů staveb, ale i jiných územních jevů jakými jsou nerostné suroviny, sesuvná území nebo riziko sesuvů, záplavová území, území ochrany přírody, krajiny, památek, apod., které lze jednoznačně a velmi přesně lokalizovat a proto i graficky označit.¹⁰

Limity využití území omezují, vylučují a podmiňují umístování staveb a jiné využití území včetně ochranného opatření v území. Limity určují hranici, která nesmí být překročena, hodnoty a uspořádání území za účelem zajištění funkčnosti jejich systémů v území, bezpečnosti, ochrany přírody a zdravého životního prostředí.

Jedním z nejdůležitějších limitů rozvoje obytné zástavby v obcích JH je skutečnost existence CHKO JH, ve které obce leží. CHKO je rozsáhlé území s harmonicky utvářenou krajinou, charakteristicky vyvinutým reliéfem a významným podílem přirozených ekosystémů lesních a travních porostů.

Nová výstavba musí podléhat kontrole a regulativám, které určuje správa CHKO Jizerské hory. Jedná se především o umístění samotné stavby v území CHKO, půdorys a vzhled stavby, tak aby stavba zapadala rázu okolní zástavby.

¹⁰ POŠTOLKA, V., et al., (2008): *Územně analytické podklady v praxi : Učební texty vytvořené v rámci projektu Profesní vzdělávání pracovníků pro vzdělávání, správu a aktualizaci územně analytických podkladů*. první. Liberec : Technická univerzita v Liberci,. 113 s. ISBN 978-80-7372-354-5.

10.1 Limity ochrany přírody a krajiny

- CHKO Jizerské hory – jedním z nejdůležitějších limitů v území Jizerských hor
- ÚSES - vymezení biocenter a biokoridorů místního územního systému ekologické stability
- PUPFL – pro ÚP je územním limitem existence lesních porostů a jeho ochranné pásmo 50m od okraje lesa dle § 3 zákona č. 114/92 Sb.
- Záplavová území podél vodních toků
- Ochranná pásma vodních zdrojů I. a II. stupně

10.2 Dopravní a technické limity

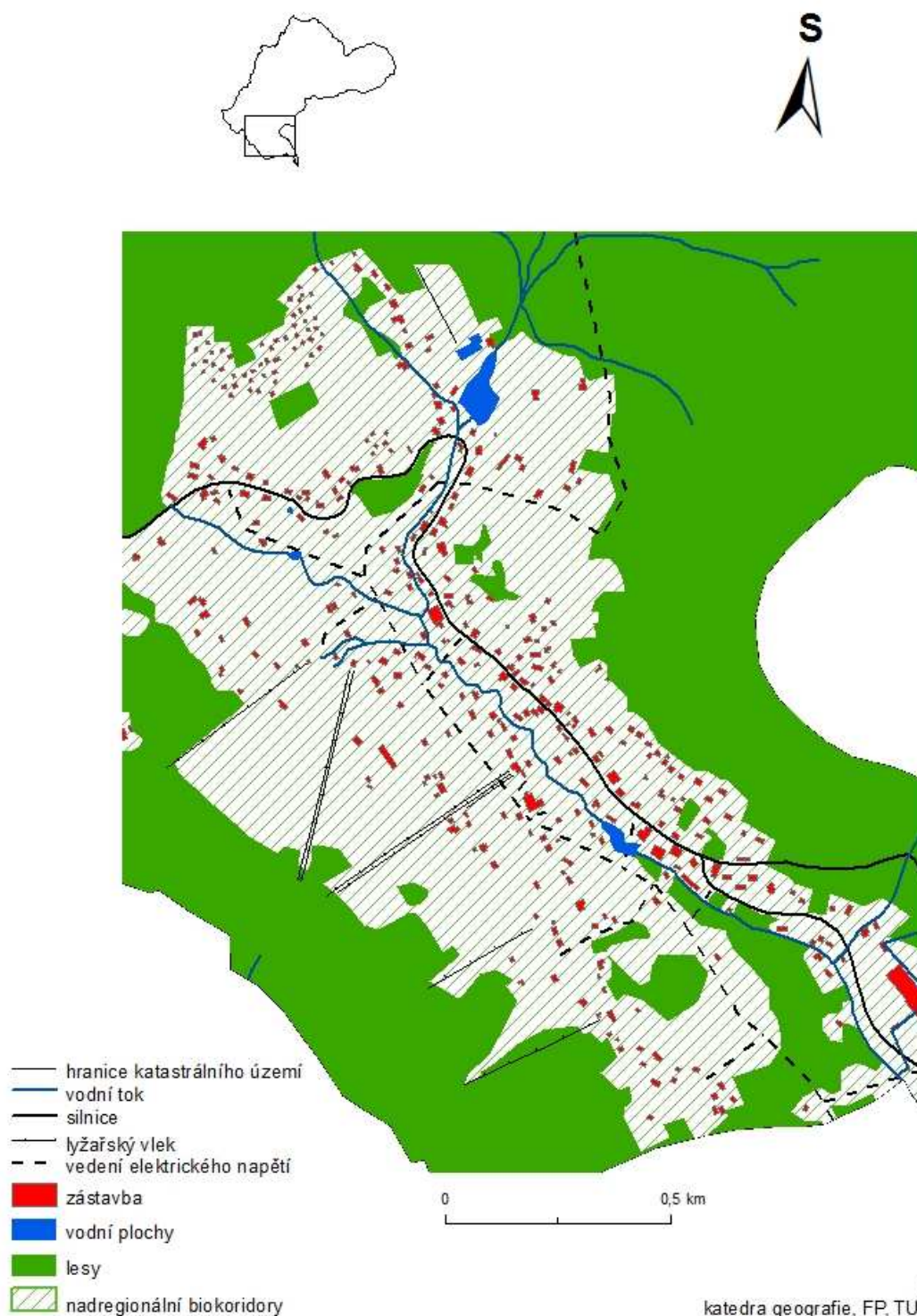
- Ochranná pásma silnic III. třídy
- Ochranná pásma nadzemních elektrických vedení a trafostanic
- Ochranné pásmo železnice

10.3 Ochranná pásma funkčních ploch

Plochy s rozdílným způsobem využití mohou mít negativní vlivy na životní prostředí (hluk, prašnost aj.) nebo naopak mohou mít zvýšené požadavky na ochranu hlavní funkce vůči okolnímu prostředí. Za tímto účelem jsou vyhlášována ochranná pásma, která omezují činnosti ve vymezeném prostoru. Současná tendence je tato ochranná pásma pokud možno omezovat pouze na hranice areálů.

- Hranice zastavěného území
- Platná územní rozhodnutí
- Zóna ohrožení při úniku chlóru z úpravny vody v Bedřichově

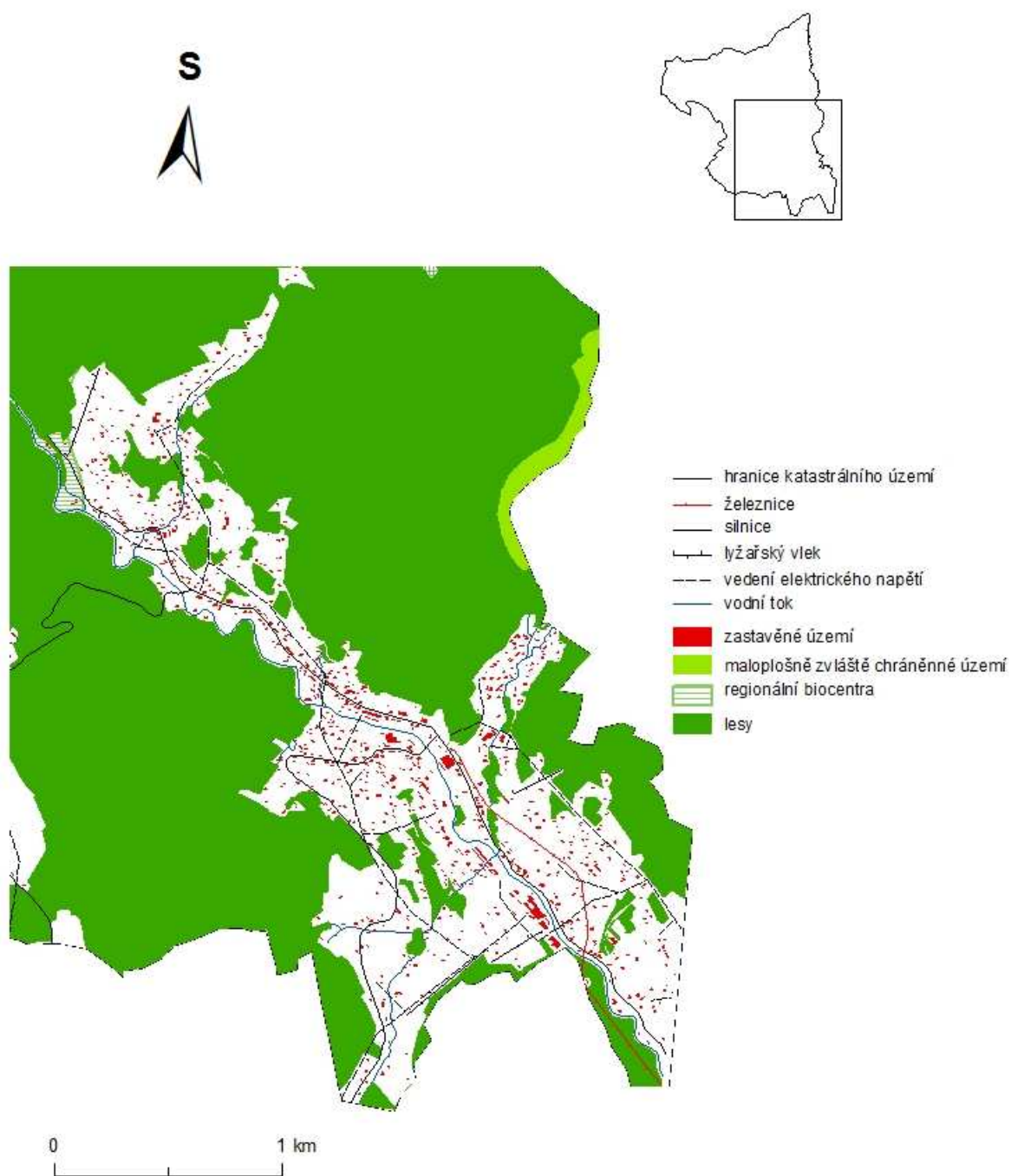
Limity bytové výstavby v katastrálním území obce Bedřichov



Petr KOBLIHA
katedra geografie, FP, TU v Liberci 2010
Zdroj dat: ZABAGED-ČÚZK, www.geportal.cenia.cz
Použitý software: ArcGis 9.3 ESRI

Obr. 8 Limity bytové výstavby v obci Bedřichov

Limity bytové výstavby v katastrálním území obce Josefův Důl



Petr KOBLIHA
katedra geografie, FP, TU v Liberci 2010
Zdroj dat: ZABAGED-ČÚŽK, www.geoportal.cenia.cz
Použitý software: ArcGis 9.3 ESRI

Obr. 9 Limity bytové výstavby Josefova Dolu

11. Výsledky dotazníkového šetření

Dotazníkové šetření bylo prováděno v katastrech obcí Bedřichov a Josefův Důl společně s terénním průzkumem. Terénní průzkum byl rozfázován do několika dní, jak pracovních, tak i víkendových, aby byl zachycen pestrý vzorek dotazovaných obyvatel, rekreantů, ale i návštěvníků. Dotazník byl sestaven tak, aby bylo zjištěno jak lidé bydlící nebo navštěvující danou obec vnímají určité faktory. V první části dotazníků jsou otázky směřované na tamní zástavbu rekreačních objektů a novou bytovou výstavbu, v druhé části se zaměřuje na kvalitu bydlení.

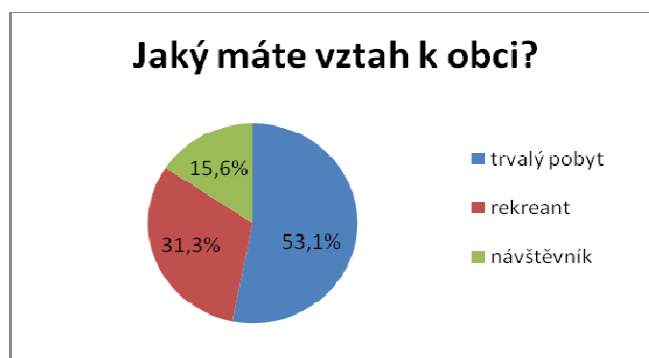
11.1 Výsledky dotazníkového šetření v obci Bedřichov

V obci Bedřichov bylo vyplněno 32 dotazníků:

17 trvale bydlících obyvatel (5,2% TBO)

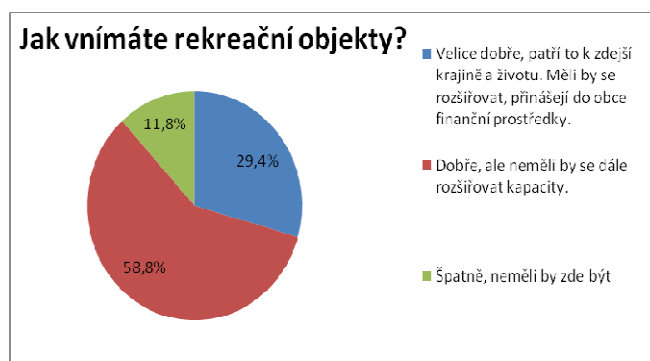
10 rekreantů, kteří mají v katastru obce rekreační objekt 5 návštěvníků

Graf 2 Vztah dotázaných k obci



Zdroj: terénní průzkum

Graf 3 Vnímání rekreačních objektů TBO



Zdroj: terénní průzkum

Na otázku jak obyvatelé vnímají rekreační objekty v Bedřichově byla odpověď TBO naprosto jednoznačná, tak jak jde vidět z grafu. Obyvatelé Bedřichova jsou spokojeni s rekreačními objekty i rekreanty, ale dále by kapacity nerozšiřovali. Pouze malý zlomek TBO vnímá rekreační objekty špatně. Naprostá většina obyvatel si totiž uvědomuje velký přínos turismu, který přináší do obce finanční prostředky. Podobná situace je i v Josefově Dole.

Graf 4 Vnímání nové bytové výstavby TBO



Zdroj: terénní průzkum

Vyhodnocení odpovědi na otázku zda TBO podporují novou výstavbu bylo velice zajímavé. Polovina dotázaných by novou bytovou výstavbu podpořila a polovina by nepodpořila. Důvody, kterými zastánci zástavby argumentovali, byly především nedostatek volných bytů, které by přilákali nové

obyvatele do obce. Odpůrci nové zástavby argumentovali především zachováním struktury obce, ochrany přírody a krajinného rázu.

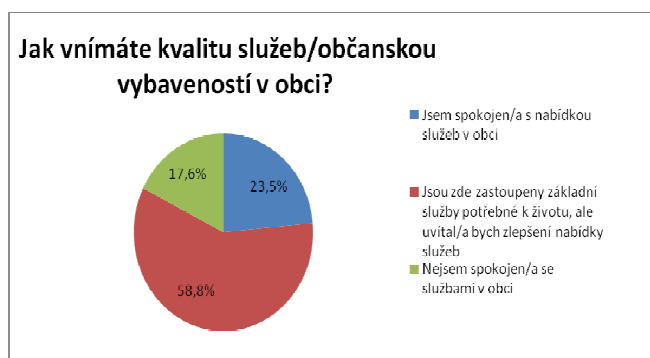
Graf 5 Představa TBO o budoucím rozvoji obce



Zdroj: terénní průzkum

Více než polovina obyvatel by si představovala rozvoj obce v oblasti CR, což je zajímavé vzhledem k odpovědím na otázku vnímání rekreačních objektů, kde se vyslovili pro zastavení výstavby rekreačních objektů. 47% obyvatel je spokojeno se stávajícím stavem obce a nijak by nepodporovala další rozvoj. Zajímavé je, že žádný z dotázaných neodpověděl na otázku pro vytvoření nových pracovních míst v drobném průmyslu. Z toho plyne, že obyvatelé jsou si vědomi velmi kvalitního ŽP a nechtějí ho ničím narušit.

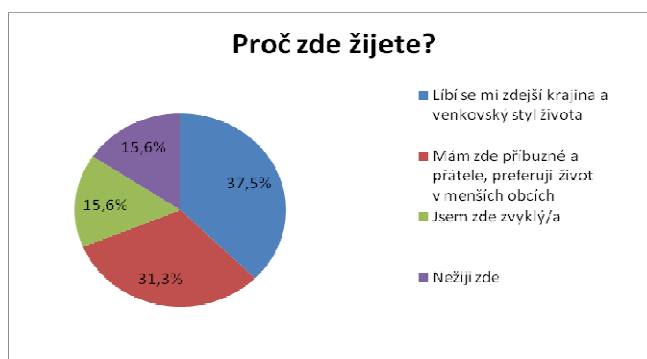
Graf 6 Kvalita služeb



Zdroj: terénní průzkum

Pouze necelá ¼ obyvatel je se službami (občanskou vybaveností obce) spokojena. Více než polovina obyvatel označila odpověď, že v obci jsou zastoupeny všechny základní služby, které jsou potřeba k dennímu životu, ale uvítali by zlepšení služeb. Poukazovali především na chybějící kulturní vyžití v obci, za kterou musí dojíždět do blízkého Jablonce nad Nisou nebo Liberce.

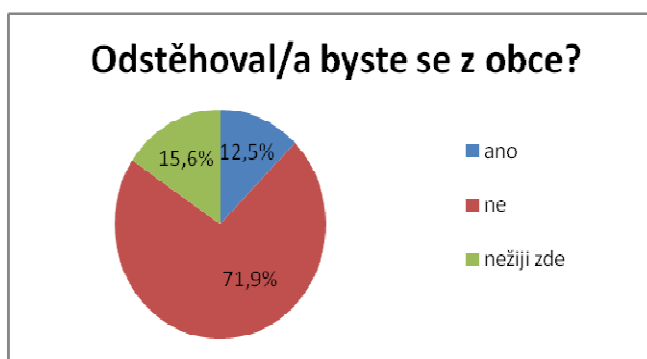
Graf 7 Důvod bydlení v obci



Zdroj: terénní průzkum

Tento graf je vytvořen z odpovědí všech dotázaných. Více než třetina dotázaných odpověděla, že život v obci preferují především díky kvalitnímu životnímu prostředí. Třetina odpověděla, že preferuje spíše život v malých venkovských obcích nežli ve velkých městech. 15% odpovědělo, že je již zvyklých žít v horských podmínkách.

Graf 8 Rekrece na otázku, zda by se obyvatelé odstěhovali z obce



Zdroj: terénní průzkum

Naprostá většina dotázaných odpověděla na otázku zcela jasně záporně. Z této odpovědi lze vypožorovat, že ač v obci chybí doplňkové služby a je zde život náročnější nežli ve městě, přesto by se obyvatelé neodstěhovali do jiné obce či města. Pouze malá část odpověděla kladně, jednalo se především o mladší obyvatele obce, kteří preferují kulturnější život.

11.2 Výsledky dotazníkového šetření v obci Josefův Důl

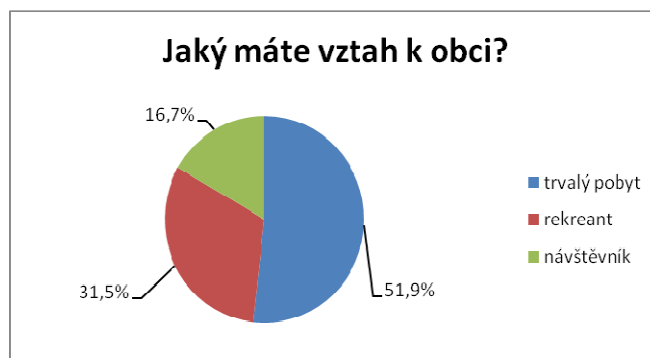
V obci Josefův Důl bylo dotázáno:

29 trvale bydlících obyvatel (3,1% TBO)

17 rekreantů, kteří mají v katastru obce rekreační objekt

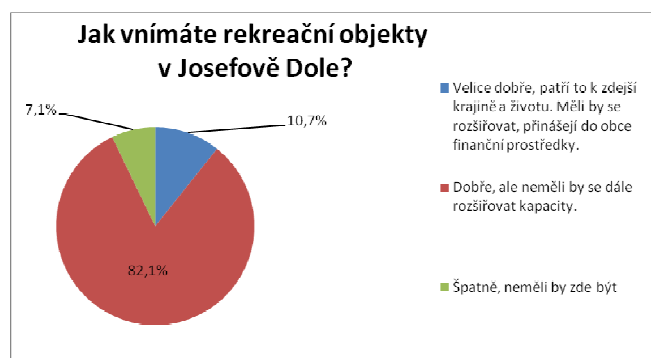
9 návštěvníků

Graf 9 Vztah dotázaných k obci



Zdroj: terénní průzkum

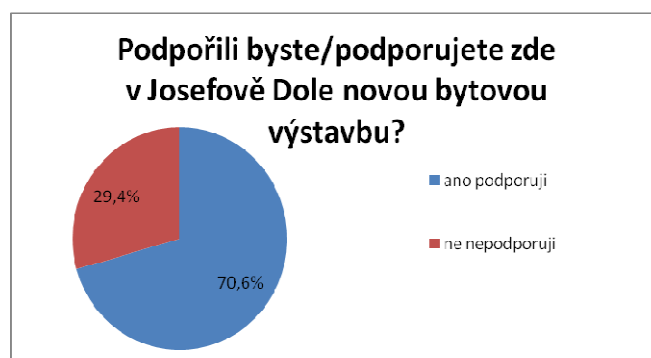
Graf 10 Vnímání rekreačních objektů TBO



Zdroj: terénní průzkum

Na otázku Jak vnímáte rekreační objekty v Josefově Dole byla odpověď TBO naprosto jednoznačná, tak jak jde vidět z grafu. Obyvatelé Josefova Dole jsou spokojeni s rekreačními objekty i rekreanty, ale již by nerozšiřovali kapacity. Pouze malý zlomek TBO vnímá rekreační objekty špatně. Naprostá většina obyvatel si uvědomuje velký přínos turismu, který přináší obci finanční prostředky.

Graf 11 Vnímání nové bytové výstavby TBO



Zdroj: terénní průzkum

Vyhodnocení odpovědi na otázku zda TBO podporují novou výstavbu bylo jednoznačně kladné. Necelé $\frac{3}{4}$ obyvatel by podpořilo novou bytovou výstavbou. Důvody, které uváděli, byly především nedostatek bytů pro mladé lidi. Jen necelá třetina by novou výstavbu nepodpořila, především z důvodu zachování ochrany přírody.

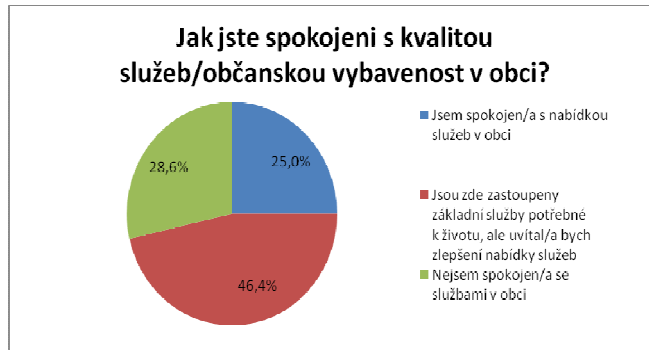
Graf 12 Představa TBO o budoucím rozvoji obce



Zdroj: terénní průzkum

Přibližně 2/3 TBO stávající stav obce vyhovuje, pouze 1/3 TBO by si přála rozvoj obce v CR. Na tuto odpověď předem poukazovala otázka jak obyvatelé vnímají rekreační objekty, tam byla jednoznačná odpověď proti nové výstavbě rekreačních objektů. Zajímavé je zde na této otázce, že žádný z dotázaných se nevyslovil pro vytvoření nových pracovních míst v drobném průmyslu. Vyplývá z toho, že obyvatelé jsou si vědomi kvalitního ŽP a nechtějí ho ničím narušit.

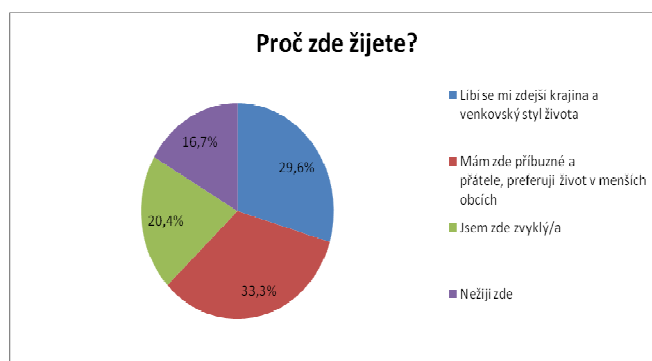
Graf 13 Kvalita služeb 1



Zdroj: terénní průzkum

Pouhá ¼ obyvatel je se službami (občanskou vybaveností obce) spokojena. Necelá polovina obyvatel označila odpověď, že v obci jsou zastoupeny všechny základní služby, které jsou potřeba k dennímu životu, ale uvítali by zlepšení služeb. Poukazovali především na chybějící kulturní vyžití v obci, za kterou musí dojíždět.

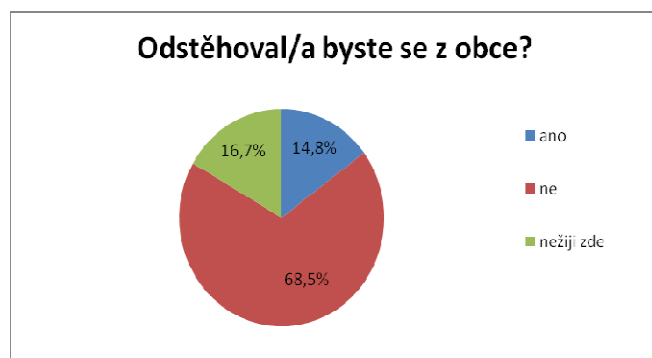
Graf 14 Důvod k bydlení v obci



Zdroj: terénní průzkum

Tento graf je vytvořen z odpovědí všech dotázaných. Necelá třetina dotázaných odpověděla, že život v obci preferují především díky kvalitnímu životnímu prostředí. Třetina odpověděla, že preferuje spíše život v malých venkovských obcích nežli ve velkých městech.

Graf 15 Reakce na otázku zda by se obyvatelé odstěhovali z obce



Zdroj: terénní průzkum

Naprostá většina dotázaných odpověděla na otázku zcela jasně záporně. Z této odpovědi lze vypožorovat, že ač v obci chybí doplňkové služby, tak by se ani přesto obyvatelé neodstěhovali do jiného města. Pouze malá část odpověděla kladně, jednalo se především o mladší obyvatele obce, kteří preferují kulturnější život. Bohužel vyhodnocení této otázky neodráží skutečnost. Ve skutečnosti z obce Josefův Důl lidé ocházejí.

Z výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že kvalita života ve zkoumaných obcích je velmi dobrá, především díky kvalitnímu životnímu prostředí. Lidé jsou zde spokojeni, ač chybí některé doplňkové služby a občanská vybavenost.

12.Závěr

Vývoj osidlování JH trval po několik století. Hlavní příčinou postupného osidlování hor bylo získávání surovin pro výrobu skla, která je zde tradiční. Samotné osidlování až do centrální části hor trvalo téměř 400let. Dnes již není centrální část osídlena v také míře, jako tomu bylo v minulosti, kdy se zde nacházeli sklářské pece. Zbytky původního osídlení se zachovalo v malé míře na Jizerce, Nové Louce a Smědavě. Největšímu úbytku obyvatel z jizerskohorských obcí došlo po odsunu německy mluvícího obyvatelstva po roce 1945.

Faktory, které určovaly rozmístění obyvatel byly především přírodní později i ekonomické. Nejčastějšími přírodními faktory byly: geologické, geomorfologické, hydrologické, klimatologické a pedologické podmínky.

Charakter zástavby naprosté většiny obcí v JH je ve tvaru údolní lánové vsi, pouze s výjimkou Příchovic, které mají tvar obce návesní. Typickým druhem zástavby je na území JH jizerskohorský lidový dům, který nalezneme v každé obci. Domů lidové architektury jsou na území JH stovky, chráněno je jich pouze několik desítek. Většina těchto domů dnes slouží jako rekreační objekty. V pozdější době došlo i na výstavbu rodinných domů, které dnes slouží především pro trvalé bydlení a jsou zastoupeny přibližně ve stejné míře jako domy lidové architektury. Bytové domy jsou v obcích zastoupeny jen v minimální míře. Jedná se především o domy, které vznikly na začátku nebo naopak v 80. letech minulého století. Průměrné stáří domů se v jednotlivých obcích liší, důvodem tomu je rozdílný průběh výstavby domů. Bedřichov má např. nižší průměrný věk staveb

z důvodu výstavby nových domů v posledních 20 letech, Josefův Důl naopak vyšší věkový průměr z důvodu zachování více domů z původního osídlení.

Nejčastějšími limity nové bytové zástavby jsou limity ochrany přírody a krajiny, které jsou na území JH zastoupeny v hojné míře. Největším limitem nové zástavby je fakt, že obě obce leží na území CHKO Jizerské hory, tudíž se zde dbá na ochranu přírody více nežli mimo hranici chráněné oblasti.

Obyvatelé jsou spokojeni s bydlením v obci, respektují přítomnost rekreačních objektů, ale nepřejí si jejich další rozvoj. Většina dotázaných by si přála novou bytovou výstavbu, především z důvodu nedostatku volných bytů. Obyvatelé postrádají především více služeb a občanského vybavení, především kulturního vyžití, ale ani z tohoto důvodu by se z obce nestěhovali. Můžeme tedy říci, že kvalita bydlení je ve sledovaných obcích velmi dobrá.

13. Zdroje

- MEJZROVÁ, J., (2004): *Ročenka Jizersko-ještědského horského spolku : Jizerskohorský lidový dům*. 1. Liberec : Petr Polda, 2004. 288 s. ISBN 80-903252-2-X.
- VOREL, I., et al., (2006): *Venkov II : Sborník ze semináře - Jičín 2005*. 1. Brno : TAVA Graphical s. r. o. 94 s.
- ŠKABRADA, J., (1999): *Lidové stavby : Achitektura českého venkova*. První. Praha : Argo, 246 s. ISBN 80-7203-082-5.
- POŠTOLKA, V., et al. (2008): *Územně analytické podklady v praxi : Učební texty vytvořené v rámci projektu Profesní vzdělávání pracovníků pro vzdělávání, správu a aktualizaci územně analytických podkladů*. první. Liberec : Technická univerzita v Liberci, 113 s. ISBN 978-80-7372-354-5.
- SÝKORA, J., (2006): *Územní plánování vesnic a krajiny : Urbanismus 2*. 1. Praha : ČVUT, 226 s. ISBN 80-01-02641-8.
- VOJTOVÁ, Lea., (2006): *Ochrana a regenerace kulturních hodnot v území*. první. Brno : Masarykova univerzita, 206 s. ISBN 80-210-4165-X.
- TOUŠEK, V., KUNC, J., VYSTOUPIL, J., (2008): *Ekonomická a sociální geografie*, Plzeň, 411 s. ISBN 978-80-7380-114-4.
- SCHEYBAL, J., (1979): *Lidová zástavba v chráněných územích severočeského pohraničí*. první. Ústí nad Labem : Stipa, 126 s.
- SIMM, O., (2005): *Jizerské hory včera a dnes : první kniha*. druhé. [s.l.] : Pavel Akrman - epicentrum, 147 s. ISBN 80-239-4903-9.
- SIMM, O., (2004): *Jizerské hory včera a dnes : druhá kniha*. první. [s.l.] : Pavel Akrman - epicentrum, 147 s. ISBN 80-239-3099-0.
- AMBROZEK, L., et al., (2004): *Trvale udržitelný rozvoj : Sborník textů*. 1. Praha : Centrum pro ekonomiku a politiku, 99 s. ISBN 80-86547-32-9.
- KNOX, P.; PINCH, S., (2006): *Urban social geography*. fifth. Harlow : [s.n.], 375 s. ISBN 0-13-124944-4.
- ANDĚL, R., et al. *Frýdlantsko*. (2002): *Minulost a současnost kraje na úpatí Jizerských hor*. 1. Liberec : 555, 240 s. ISBN 80-86424-18-9.

BALEJ, M., KUNC, K.,(2002): *Proměny krajiny a udržitelný rozvoj*. 1. . Ústí nad Labem : Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem,. 163 s. ISBN 80-7044-407-X.

SMITH, C., DUNNETT C., CLAYDEN N.,(2007): *Residential Landscape Sustainability: A Checklist Tool*. Wiley-Blackwell.

HYVNAR, V., et al.(2007): *Limity využití území. Praktická příručka*. Brno. 163 s.

VOKOUN, R., et al.(2008): *Regionální rozvoj. Východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie*. Linde. 475 s.

HŘEBÍK, Š., TŘEBICKÝ, V., GREMLICA, T., (2005): *Manuál plánování a vyhodnocování udržitelného rozvoje na regionální úrovni*. Min. místního rozvoje (MMR) ČR Praha

MAIER, K., et al. (2006): *Principy a pravidla územního plánování*. Praha. 163 s.

Územní plán obce Bedřichov

Územní plán obce Josefův Důl

CENIA : Česká informační agentura životního prostředí [online]. 2005, 2007 [cit. 2010-02-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.cenia.cz>>.

Český statistický úřad [online]. 2010, 13.4.2010 [cit. 2010-03-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz>>.

Jizerská magistrála : Historie Jizerských hor [online]. 2007, 2007 [cit. 2010-02-22]. Jizerská magistrála. Dostupné z WWW: <<http://www.jizerskamagistrala.cz>>.

Taxus, s. r. o. . Jizerská magistrála : Pro pěší turistiku [online]. 2007, 2007 [cit. 2010-04-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.jizerskamagistrala.cz>>.

Jablonec nad Nisou : oficiální stránky města [online]. 2004-2010, 2010 [cit. 2010-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://mapy.mestojablonec.cz>>.

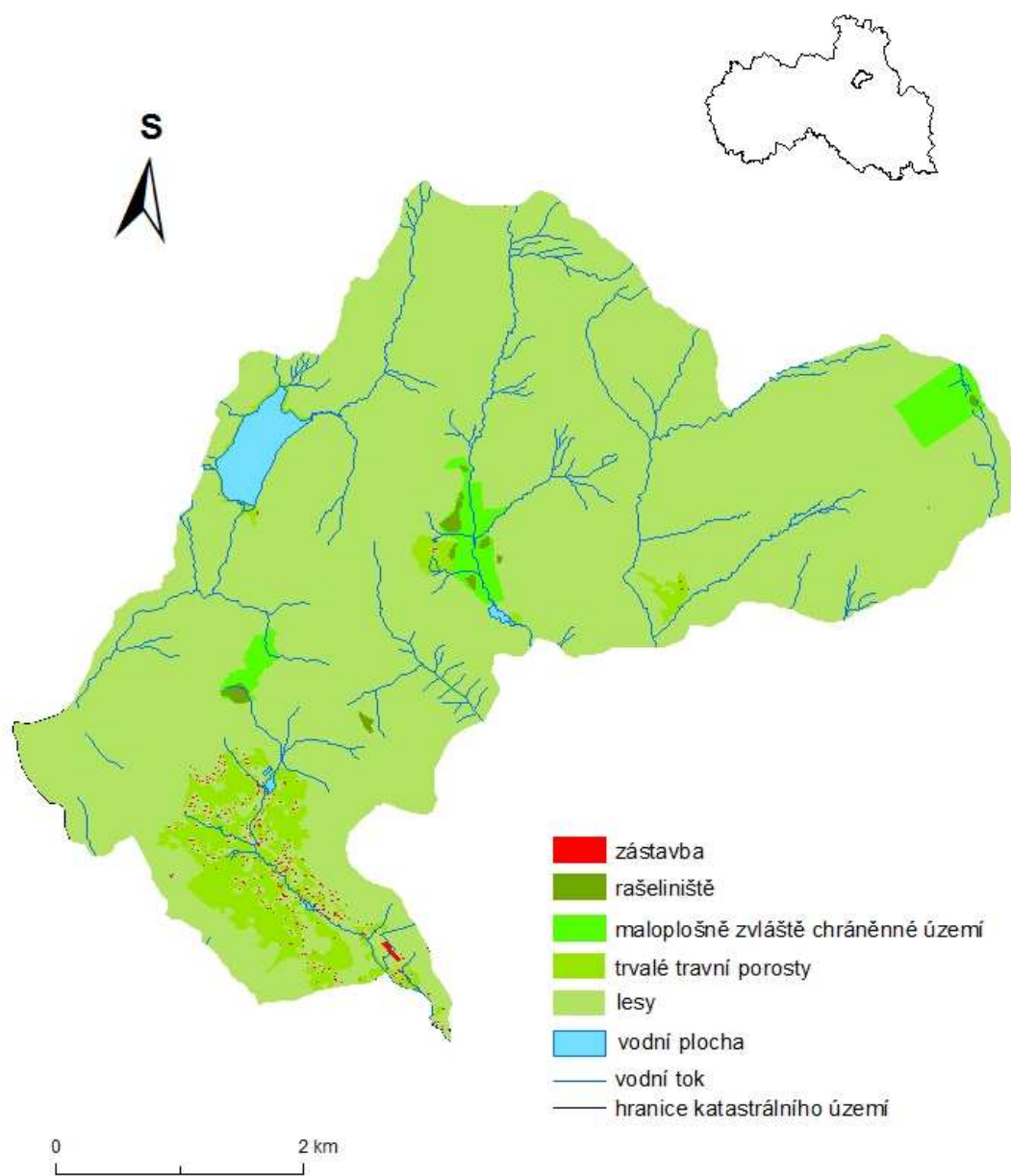
Mapové služby [online]. 2003, 2010 [cit. 2010-04-10]. Portál veřejné správy České republiky. Dostupné z WWW: <http://geoportal.cenia.cz/mapmaker/MapWin.aspx?M_Site=cenia&M_Lang=cs>.

ZABAGED soubor map formátu SHP v měřítku 1:10 000

Seznam příloh

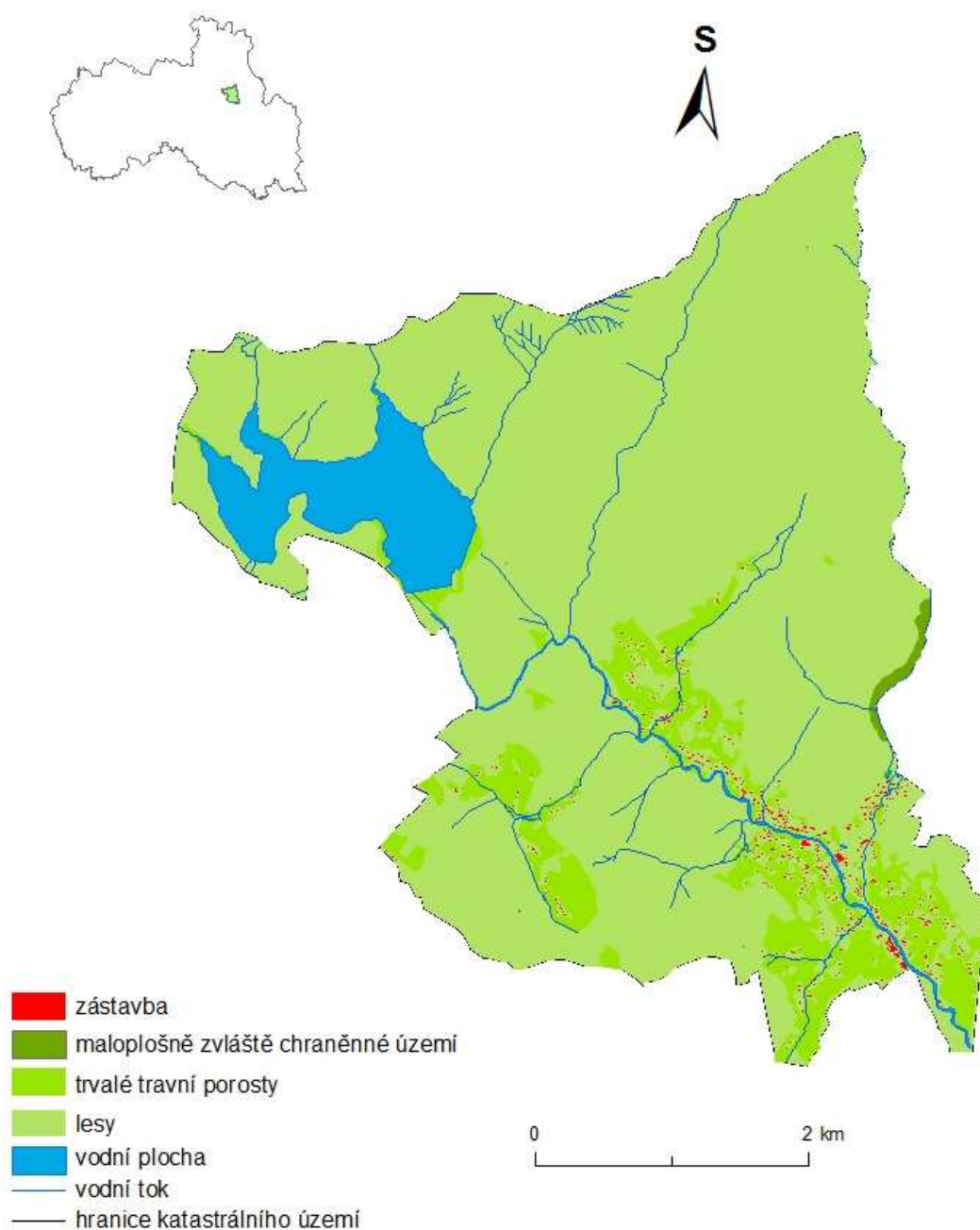
| | |
|--|----|
| Základní přírodní charakteristika katastrálního území obce Bedřichov | P2 |
| Základní přírodní charakteristika katastrálního území obce Josefův Důl | P3 |
| Kvalita bydlení v obcích Bedřichov a Josefův Důl | P4 |
| Vnímání zástavby obyvateli s trvalým bydlištěm v obcích Bedřichov a Josefův Důl | P5 |
| Vnímání zástavby rekreanty v obcích Bedřichov a Josefův Důl | P6 |
| Fotodokumentace | P7 |
| Dotazník | P8 |

Základní přírodní charakteristika katastrálního území obce Bedřichov



Petr KOBLIHA
katedra geografie, TU v Liberci 2010
Zdroj dat: ZABAGED-ČÚZK, TUL
Použitý software: ArcGis 9.3 ESRI

Základní přírodní charakteristika katastrálního území obce Josefův Důl

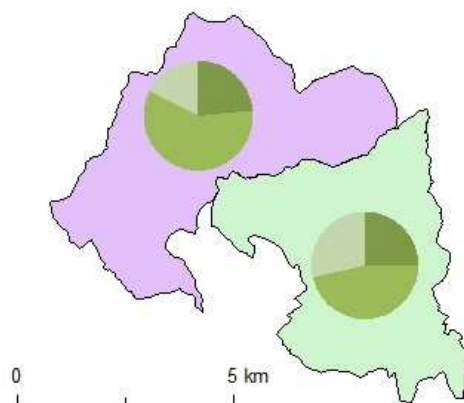


Petr KOBLIHA
katedra geografie, FP, TU v Liberci 2010
Zdroj dat: ZABAGED-ČÚZK, TUL
Použitý software: ArcGis 9.3 ESRI

Kvalita bydlení v obcích Bedřichov a Josefův Důl



Jak vnímáte kvalitu služeb/občanskou vybavenost v obci?



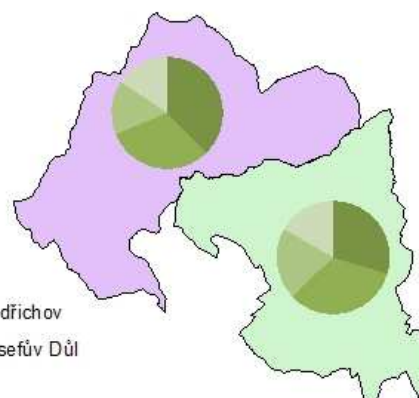
Bedřichov
Josefův Důl



- Jsem spokojen/a s nabídkou služeb v obci
- Jsou zde zastoupeny základní služby potřebné k životu, ale uvítal/a bych zlepšení nabídky služeb
- Nejsem spokojen/a se službami v obci

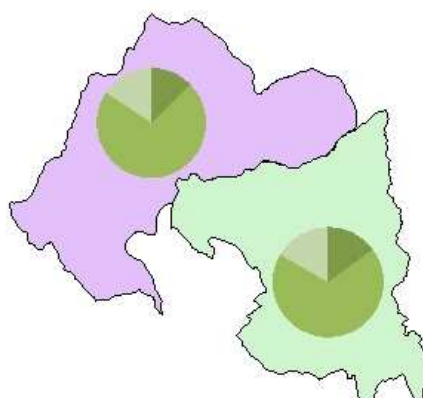
Proč zde žijete?

- Líbí se mi zdejší krajina a venkovský styl života
- Mám zde příbuzné a přátele, preferuji život v menších obcích
- Jsem zde zvyklý/a
- Nežiji zde



Bedřichov
Josefův Důl

Odstěhoval/a byste se z obce?



Bedřichov
Josefův Důl

0 5 km

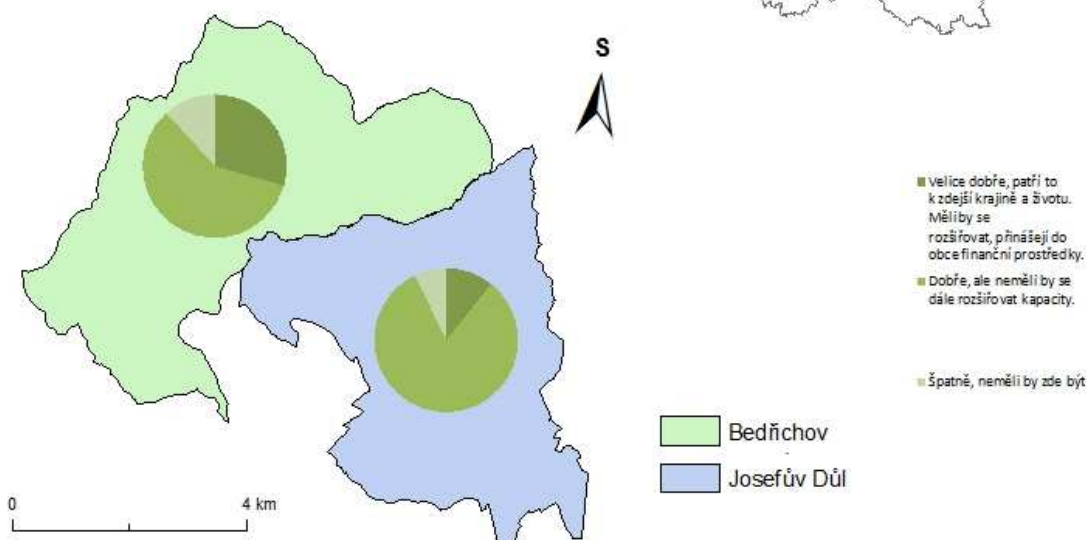
- ano
- ne
- nežiji zde

0 5 km

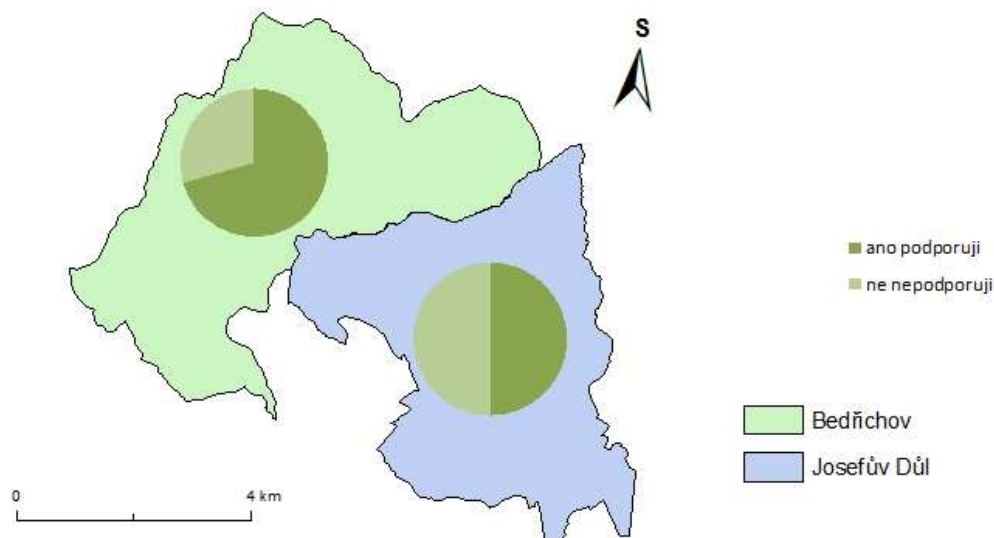
Petr KOBLIHA
katedra geografie, FP, TU v Liberci 2010
Zdroj dat: ZABAGED - ČÚZK, TUL, terénní průzkum
Použitý software: ArcGis 9.3 ESRI

Vnímání zástavby obyvateli s trvalým bydlištěm v obcích Bedřichov a Josefův Důl

Jak vnímáte rekreační objekty?



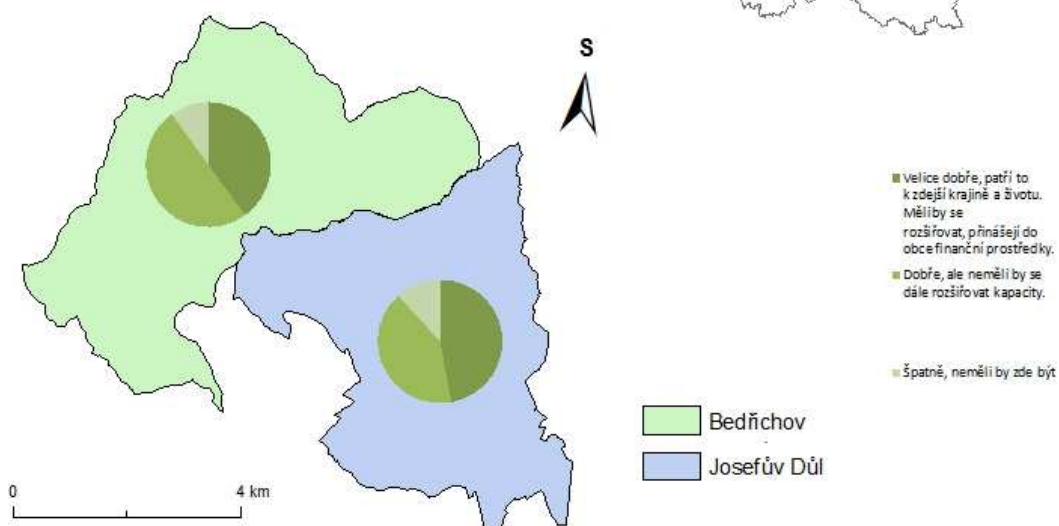
Podporujete zde novou bytovou výstavbu?



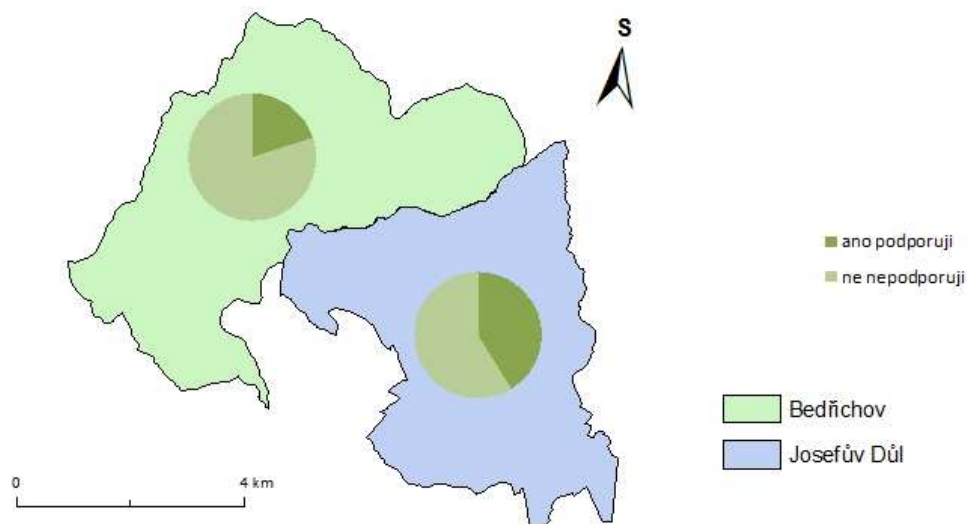
Petr KOBLIHA
katedra geografie, FP, TU v Liberci 2010
Zdroj dat: ZABAGED - ČÚZK, TUL, terénní průzkum
Použitý software: ArcGis 9.3 ESRI

Vnímání zástavby rekreanty v obcích Bedřichov a Josefův Důl

Jak vnímáte rekreační objekty?



Podporujete zde novou bytovou výstavbu?



Petr KOBLIHA
katedra geografie, FP, TU v Liberci 2010
Zdroj dat: ZABAGED - ČÚZK, TUL, terénní průzkum
Použitý software: ArcGis 9.3 ESRI

Fotodokumentace

Rodinné domy v Josefově Dole



Foto: autor

Bytové domy v Josefově Dole



Foto: autor

Dotazníkové šetření vnímání rekreačních objektů a nové obytné zástavby

pro účely Bakalářské práce na téma Hodnocení sídelní struktury a typologie
zástavby území Jizerských hor

1. Jste:

Trvale bydlící Rekreant Návštěvník

2. Jak vnímáte rekreační objekty v Bedřichově?

- ☐ Velice dobře, patří to k zdejší krajině a životu. Měli by se rozšiřovat, přinášejí do obce finanční prostředky.
- ☐ Dobře, ale neměli by se dále rozšiřovat kapacity.
- ☐ Špatně, neměli by zde být.

3. Podpořili byste/podporujete zde v Bedřichově novou bytovou výstavbu?
Proč?

- ☐ Ano, podporuji
- ☐ Ne, nepodporuji
- ☐ Důvod:

.....
.....

4. Jak byste chtěl/a vidět budoucí rozvoj obce?

- ☐ Stávající stav obce mi vyhovuje
- ☐ Rozvoj obce v oblasti cestovním ruchu
- ☐ Ve vytvoření nových pracovních míst v oblasti drobného průmyslu, který nezatíží zdejší krajinu

5. Jak vnímáte kvalitu služeb/občanskou vybavenost v obci?

- ☐ Jsem spokojen/a s nabídkou služeb v obci
- ☐ Jsou zde zastoupeny základní služby potřebné k životu, ale uvítal/a bych zlepšení nabídky služeb
- ☐ Nejsem spokojen/a se službami v obci

6. Proč zde žijete?

- ☐ Líbí se mi zdejší krajina a venkovský styl života
- ☐ Mám zde příbuzné a přátele, preferuji život v menších obcích
- ☐ Jsem zde zvyklý/a
- ☐ Nežiji zde

7. Odstěhoval/a byste se z obce?

- ☐ Ano
- ☐ Ne
- ☐ Nežiji zde

☐ Důvod:

.....
.....

8. Jste:

- ☐ Muž
- ☐ Žena